

ΤΕΚΝΗΜΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

(ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΜΑΣ)

ΑΠΑΝΤΟΥΝ :

ΝΤΙΜΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ—Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ—ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ
ΔΙΟΝ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ — ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ— ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΒΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ—ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ—ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ:

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ
ΑΠ. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ
ΝΑΠ. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΙΟΥ
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ
ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
ΘΑΛΕΙΑ ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗ
CARLALBERTO GRILENZONI

ΜΑΡΙΚΑΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ
'Οκτώ ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΕΡΓΑΛΙΩΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΙΚΗΣ
ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ
ΒΟΥΛΑ ΔΕΓΓΕΡΗ
ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ
ΓΙΑΓΚΟΣ ΦΡΑΓΚΟΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΑΙΟΥ: Μ. ΧΑΝΝΟΥΣΗ — ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: «Τὰ μυστήρια τῆς Ρωμιοσύνης». Δ. ΦΑΝΤΑΖΗ: (Δημ. Μαυρέα) «'Ασκανλος». ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ: «Ζουμπούλια». ΜΗΝΙΑΙΑ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ—Σημειώματα. ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ ΜΑΣ. ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δυὸ διαγωνισμοί.

ΦΥΛΛΟ

ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΧΡΟΝΟΣ ΑΙ
ΝΟΕΜΒΡΗΣ

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 5

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ 44
ΚΑΛΛΙΘΕΑ
(ΑΘΗΝΑ)

«Τὶ φέλω».

«'Επαγγελματίας πλούσιος»

«'Ο Σκαρβαβίος».

«Μίβρος» (Γλωσσικά περιεργα).

«'Ενα μεταφυσικὸ ποίημα». (Ῥ.Α.π. Μαρμέλη «Πέρ' ἀπ' τ' ἀνθρώπινα».)

«'Ας ἦταν».

«'Η λογοτεχνία τῆς σημερινῆς Ἰταλίας».

Μετάφραση Μ. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ

«Intermedium».

«Ποῦ πᾶμε ;».

«Μόνος».

«Χαμένες ὄρες».

«'Ανθρώπινο Δράμα»

«Θάνατος».

«Νυχτιάτικο».

«Δὲν εἶμαι πιά...».

«'Ὁρες ἀελπίστιας».

“ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ,,
ΜΗΝΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Τυπογραφεία : Τσαμαδοῦ 41 Πειραιῶς
Γράμματα—Ἐμβάσματα
Ν. ΑΐΒΑΛΙΩΤΗΝ
Λεωχάρους 18—Πειραιῶς

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἐξωτερικοῦ χρόν. 1 1/2 δολ.
Ἐσωτερικοῦ > 50 δρχ.
> ἑξάμ. 30 >
Αἴγυπτος καὶ Κύπρος 8 Σελλίνια
Δωδεκάνησα 25 Λιρέττες

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧ. 5

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΑΐΒΑΛΙΩΤΗΣ

“ΤΟ ΧΕΚΙΝΙΜΑ,,
(LE DEPART)
REVUE MENSUELLE LITTERAIRE

Lettres et Mandats Poste
N. AIVALIOTIS
Leocharous 18—Pirée
Imprimerie: Tsamadou 44

ABONNEMENTS

Etranger pour une année 1 1/2 doll.
Grece > 50 drach.
Egypte et Chypre 8 shillings
Rodi 25 lirettes

Ο ΝΕΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΑΣ

Τὸ «Ξεκίνημα», προεκήρυξε ἀπὸ τὸ 10 φύλλο του νέον φιλολογικὸν διαγωνισμό γιὰ τὴν βράβευση τεσσάρων νέων ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Αὐτὴ τὴ φορὰ, θέλοντας νὰ ἐπισημοποιήσῃ τὴ βράβευση τῶν νέων πὸν θὰ παρουσιάσῃ, ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ καὶ χρηματικὰ βραβεῖα 1.000 δρχ. ποσὸν πὸν θὰ ἀπονεμηθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀποτελεσμάτων σὲ δημόσιον χώρον πὸν θ' ἀναγγελθῇ ἐγκαίρως.

Ἡ ἀπονομὴ θὰ γίνῃ ὡς ἑξῆς: 500 δρχ. γιὰ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀριώτερα ποιήματα καὶ 500 δρχ. γιὰ τὸ ἀριώτερον διήγημα.

Τὸ «Ξεκίνημα» προβαίνει στὴ χρηματικὴν αὐτὴ θυσία μὲ μοναδικὸν σκοπὸν νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν νέων λογοτεχνῶν μας καὶ νὰ γίνῃ ἀθροότερη ἢ συμμετοχὴ τους.

Ὅσοι συμμετοχῆς δὲν ὑπάρχουν. Μποροῦν νὰ πάρουν μέρος ὅλοι οἱ ἀναγνώστες μας μὲ πρωτότυπη καὶ ἀνέκδοτη ἀπαραιτήτως ἐργασία τους, καθὼς καὶ ὅσοι βραβεύτηκαν στὸν προηγούμενον διαγωνισμό μας.

Συμμετοχαὶ δεκταὶ ὡς τὴν 5ην Δεκεμβρίου τὸ ὁρόγότερον.

Ο ΙΤΑΛΙΚΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΑΣ

Γιὰ ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν μέρος στὸν μεταφραστικὸ διαγωνισμό μας, ἔχουμε νὰ δηλώσουμε τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἔργων πὸν θὰ μεταφραστοῦν, νὰ περιορισθῇ στοὺς σύγχρονους Ἱταλοὺς πεζογράφους καὶ ποιητὰς.

Κάθε μεταφρασμένο ἔργο νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ πρωτότυπὸ του.

Θὰ δοθοῦν χρηματικὰ βραβεῖα Δραχ. 3.000: Δρχ. 1.500 γιὰ τὸ Αο καὶ Βο βραβεῖο ποιημάτων καὶ Δρχ. 1.500 γιὰ τὰ Αο καὶ Βο βραβεῖο τῶν διηγημάτων.

Ἡ προθεσμία ὑποβολῆς τῶν μεταφράσεων παρειάθη μέχρι τῆς 31 Δεμβρίου.

Ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖσθαι ἀπὸ τοὺς κ. κ. Ν. Πορτιῶτην, Μαγ. Σίγγουρον, Τέλλον Ἄγραν, Carlalberto Grilenzoni καὶ Ν. Αἰβαλιώτην.

ΤΙ ΘΕΛΩ

Χαρισμένο στὸν ἀγαπημένο μου φίλον
Χριστόφορο Ἀθ. Κωνσταντινίδην

Θέλω τὴν ὥρα πὸν θὰ σβύσω
νᾶνε παγκόσμια συνεφιά
κι' ἀκέρια ἡ φύση πὸν θ' ἀρίσω,
νᾶνε ὄλο ὄργη κι' ὄλο ἀκεφιά.

Θέλω οἱ ψυχῆς πὸν μ' ἀγαπᾶνε,
καὶ μὲ κρατᾶνε συν τροφιά,
νὰ λείπουν ὄντας θὰ βαρᾶνε
τοῦ κιβουριοῦ μου τὰ καρφιά!

Θέλω κανεὶς νὰ μὴ μὲ κλάγη,
καρδιά νὰ μὴ μὲ λυπηθῇ!
Κερὶ ψυχῆ νὰ μὴ μοῦ ἀνάγη,
μηδὲ τρισάγιο νὰ εἰπωθῇ.

Θέλω τὰ δάκρυα μου πρὶν πῆξουν,
χωρὶς παπᾶ καὶ ψαλμουδιά,
σ' ἔρμο ἕνα λάκκο νὰ μὲ ρίξουν,
δίχως μιὰ νᾶβγη τσιμουδιά!

Θέλω στὸν τάφο μου νὰ γίνουν
οἱ πίκρες μου κ' οἱ στεναγμοὶ
πελώρια φεῖδια νὰ μοῦ τρῶνε
καὶ πεθαμένο τὸ κορμί.

Καὶ θέλω ἀκόμα νὰ μὴ λυώσω,
πὸν ἂν στὸ ἄγνωστο ἤθελε χαθῇ
συντριμμία ἡ γῆς καὶ κεῖ ὁ νεκρὸς μου
τοῦ πόνου ἀχνάρι νὰ ὑψωθῇ!

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

*“Ολο ὁ ἀφιλότιμος σκυμμένος
καὶ φοβερὰ ἀπασχολημένος,
ποῦ δὲ διαθέτει οὔτε μιὰ λέξη
τὴν παρουσία σου νὰ προσέξει.*

*Ντυμένος ὄλος στὸ μετᾶξι
—μαθὲς μὴ βρέξει καὶ μὴ στάξει—
ποζάρει δίπλα στὸ γραφεῖο
σὰ Δὸν Κιχῶτος μὲ λοφίο.*

*Μέσ’ στὰ βιβλία μὲ τί μανία
κάνει βουαγιᾶς στὴν Ἰσπανία
καὶ γράφει ἀρτίκλ οὐχὶ τυχαῖα
ποῦ τὰ ὑπογράφει μὲ παχέα.*

*Τοὺς πάντας πάντα, ἔτσι γιὰ χάρη,
εὐνοϊκὰ τοὺς κοιτικάρει
καὶ τοὺς τονώνει τίς ἀξίες
μὲ κάμποσες ἀσυνταξίες.*

*Τὸ λέει: πὼς μέσα του κρυμμένη
ἔχει φωτιὰ καὶ θ’ ἀνεβαίνει!
Καὶ τῶντις θᾶχει ἀφοῦ τὸ λέει
κι’ ἀφοῦ τὸν θάλπει καὶ σὲ καίει...*

*“Ἔτσι τὸν ἄμοιρο τὸν εἶδα
διευθυντὴ σ’ ἐφημερίδα,
νὰ ὑπομετρῶ τὸ ἀνάστημά του
μὲ τὰ πεκοῦνια τοῦ μπαμπᾶ του...*

«Φαιδροὶ Τύποι»

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΝΑΠ. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΙΟΥ

Ο ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΣ

Ὁ μάβρος αἰνιγματικὸς γάτος, μὲ τὰ φωτογεμισμένα πράσινα μάτια, διηγέται:—Οἱ πρώτες ἐποχὲς τοῦ βίου μου χάνονται στὴν αἰωνιότητα, δὲ βροίσκεται τίποτα ποῦ νὰ θυμίζει τὰ χνάρια ποῦ ἄφησα τότες. Βοήθηκα στὴ γῆ ὅπως μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἓνα πλάσμα τοῦ εἶδους μου, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἓνα χόρτο ἢ ἓνα μαργαριτάρι. Τὰ πρώτα μου βήματα χάνονται στὴν αἰωνιότητα... χούμ! Ὑστερα ὅμως, ἀπὸ ἓνα σημεῖο διάμεσο τῆς ζωῆς μου, ἀρχίζει νὰ πάλ्लεται ἡ μνήμη μου. Ἐκεῖ τοποθετῶ τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας μου. Θέλω νὰ πῶ ὅτι ἔχω κ’ ἐγὼ μιὰ ἱστορία. Θυμᾶμαι τὸν ἑαφτό μου μιὰ νύχτα ζοφερή, ὁ ἑαφτός μου ἦτανε μικρούλης, ἡ νύχτα μάβρη κ’ ἔρημη. Ἀπὸ κάπου μὲ εἶχαν πετάξει, ἀπὸ κάποια πόρτα σπιτιοῦ ποῦ βροῖκα ἀνοιχτὴ γλύστρησα φαίνεται ἀσυλλόγιστα ἔξω, γιὰ νὰ χάσω γιὰ πάντα τὰ πρώτα μου χνάρια. Πολλὰ τρεξίματα μὲ ἀπόγνωση ἔκανα, σὲ κάθε ὑπόγειο ἢ πόρτα σταματοῦσα κ’ ἔβγαζα φωνὲς δίχως ἀποτέλεσμα, ἀπελπισμένα νιαουρίσματα. Μὰ ὄλοι οἱ δρόμοι ἦταν ἔρημοί. Τουρτουρίζα, ὁ ἀέρας καθὼς φύσαγε μ’ ἔνταση, συχνὰ μὲ παρῆσουργε, μὲ πηγαινε χωρὶς νὰ θέλω ὀλάκερα μέτρα μακριά, ὕστερα μὲ ξανάφερνε πίσω. Ἐκανε δυνατὴ ψύχρα, χοντρές στάλες βροχῆς ἔπεφταν μιὰ στιγμὴ, σταματοῦσαν λίγο, ξανάπεφταν πάλι πιὸ πυκνές. Οἱ στάλες τῆς βροχῆς ἦτανε χλιαρές, μὰ γλήγορα παγώνανε στὸ τρίχωμά μου. Καταλαβαίνετε τί νύχτα ἦταν, τί μάβρη, τί τρομαχτικὴ γιὰ μένα. Ψηλά, ἀπὸ πάνω μου, ἓνα ἀπέραντο μάβρο ποῦ τὸ θυμῶμον πὼς τόχα δεῖ ἄλλες φορὲς γαλανὸ—ἀργότερα ἄκουσα κ’ ἔμαθα τὸν οὐρανὸ—ξεσκιζόταν ἀπὸ λάμπες πυρκαγιᾶς, ἀμέσως τρομεροὶ κρότοι σὰ σπασίματα βουνῶν καὶ κατακυλισματα βράχων σὲ χαράδρες ἀκουγόντουσαν. Σὲ κάθε ἀστραπὴ τέτοια ἔσκυβα τὴ μουσοῦδα μου ὅσο πιὸ κάτω μποροῦσα, τὰ μάτια μου κλεισμένα ἀκουμποῦσαν τὸ βροχισμὸν χῶμα. Κοίταξα ψηλὰ τὸ μάβρο σὰν τὸ τρίχωμά μου οὐρανὸ—δὲ φαινόταν οὔτε ἓνα φωτάκι ἀπὸ κείνα ποῦ εἶδα σὲ ἄλλες νύχτες νὰ τρεμοσβήνουν—κι’ ἄξαφνα ἐκεῖ, σ’ ἓνα ὄρισμένο σημεῖο γιομάτο ἠλεχτισμό, ἀνοιγε μιὰ βαθύτατη σπηλιὰ ἀπὸ μυστηριακὸ φῶς, μιὰ σπηλιὰ πυρκαγιᾶς σύγκαιρα πρόφταινα κ’ ἔβλεπα στὸ φωτολουσμὸν τοῦτο σημεῖο ἄπειρα σύννεφα στιβαγμένα ἐκεῖ, ἄλλα στρογγυλὰ σὰ τροῦλοι ἐκλησιῶν, ἄλλα μακρουλὰ ἢ τετράγωνα, μερικὰ νὰ στέκουν ἀκίνητα, ἄλλα πιὸ κάτω νὰ τὰ διασκίζουσε σὰ δαιμονόπληχτα. Γινότανε μιὰ φεγγερὴ ἀποκάλυψη ἐνοῦ κόσμου ποῦ ζοῦσε τάχα πίσω ἀπ’ τὸ ζοφερότατο πέπλο, καὶ μόνο σὰ σκίζονταν τὸ πέπλο ἀπ’ τίς ἀστραπὲς παρουσιαζόταν ἡ βαθύτατη κι ἀπόκρυφη ζωὴ. Τότε ἄκουγαν τ’ ἀφτιά μου μανιασμένους κρότους ποῦ ἄφηναν θαρρεῖς ἑκατομμύρια τροχοφόρα σερόνομενα βροντερὰ γιὰ τὸν προορισμό τους. Μὰ πάλι τὸ ζοφερότατο πέπλο ἀναχοῦσε τὴν ἀντοχὴ του, τὰ σκέπαζε ὅλα, οὐφαιγε τὴν ἀπόκρυφη ζωὴ. Ὅλα ἦταν τόσο καινούργια, τόσο πρωτόφαντα, ἓνας κρύφιος κι ἄρρητος φόβος εἶχε συνεπάρει τὴ πτωχὴ ψυχὴ μου. Ἐτρεμα, κρούνα, εἶμουνα ὄλο λάσπες στὰ πόδια,

στό κορμί, και φοβόμουνα ολόενα πιό σφοδρά, πιό απελπιστικά. Είμουνα τόσο ξηρημο, τόσο φτωχό πλάσμα.

Τὴν ἴδια ὥρα πού ξαναρχίσανε νὰ πέφτουνε χοντρές στάλες βροχῆς, ἄκουσα μακριά, πίσω στό σκοτεινό δρόμο, μικροὺς κανονικοὺς κρότους πού πλησίαζαν ολόενα, ἔχω τόσο καλὸ ἄφτι τοὺς ἄκουσα ἀπὸ μακριά. Ἐστριμώχτηκα φοβισμένα σὲ μιὰ κόχη τοῦ τοίχου, περιμένοντας τοὺς κρότους πού δυνάμωναν πλησιάζοντας ἄπ' τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ ἔπεφτε τὸ νερὸ τῆς βροχῆς ὀρηκτικό, καὶ μὲ μούσκεβε πιά ἄγρια. Ἀπ' τὸ βάθος τοῦ σκοταδιοῦ ἔφτασε μιὰ σκιά ψηλὴ πού περπατοῦσε γλήγορα, πού ἀμέσως μὲ προσπέρασε γιατί προχωροῦσε διασκίζοντας τοὺς καταρράχτες τῆς βροχῆς, πήγαινε κάπου μὲ φούρια—τινάχτηκα μὲ πηδήματα καὶ τὴν ἀκολουθήσα πού χανόταν. Ἀσυναίσθητα, ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ δύναμη ἀπόχτησα φτερά στὰ πόδια, προσπάθησα νὰ μὴ χάσω ἄπ' τὰ μάτια μου τὴ σκιά, κατάφερα καὶ τὴν ἔφτασα. Τοῦτο τὸ ἄγνωστό μου ὅμως φαινόμενο ἔτρεχε ἀφάνταστα γλήγορα, ἔπρεπε νὰ πηδάω ἐξακολουθητικὰ ἂν ἤθελα νὰ μὴ τὸ χάσω μέσ' στό σκοτάδι. Σὲ κάθε φωτοχυσία τοῦ οὐρανοῦ ξεχώριζα τὸ μακρὸν του ἀνάστημα, ἀψηλὸ καὶ σκοτινὸ, πού νεβρικὰ ταλαντεβόταν ὅπως βιάδιζε. Ἐνστικτα ἔνιωθα πὼς ἀφτὴ ἡ μάβρη σιλουέτα θὰ γινόταν ἡ σωτηρία μου, ὄχι, δὲν ἔπρεπε νὰ τὴ φοβηθῶ κι ἄς ἦτανε γιὰ μένα τόσο ἀψηλὴ, τόσο παράδοξη. Καὶ νὰ τώρα βρισκόμουνα σιμὰ τῆς, φυλαγόμουνα μὴ φάω κατάφατσα καμιά χτυπιὰ ἀπὸ κείνα τὰ δυὸ πελώρια μακρονάρια πού χτυποῦσαν νεβρικὰ τὶς λασπωμένες πλάκες τοῦ πεζοδρομιοῦ ολόενα προχωρώντας. Κάθε τόσο ἐμπλεκὰ ἀνάμεσα στὰ πόδια του, τριβόμουνα νιαουρίζοντας κλαψάρικα στὰ μουσκεμένα παντελιόνια του, μιὰ στιγμὴ ὅμως κάτι μοῦ πάτησε τὸ μπροστινὸ μου πόδι, ἕνας θανάσιμος πόνος διαπέρασε ὅλο μου τὸ κορμί. Κι ἡ βροχὴ συνεχιζόταν πιό πυκνὴ, πιό ὀρηκτικὴ, ἔτσι πού τὸν ἔφτανε τὰ μάτια, ἀκουγόντουσαν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὰ κατακτυλισμάτα τῶν βουνῶν ἀψηλὰ στό μάβρο κενὸ πού ξεσκιζόταν κάθε τόσο ἀπὸ σπαθένιες ἀστραπές.

Ἡ σιωπηλὴ σκιά ἀφοῦ μὲ τράβηξε γιὰ ὥρα σὲ πολλοὺς δρόμους, στάθηκε ἀνασπενάζοντας ἀπὸ κούραση σὲ μιὰ πόρτα. Ἐδῶ ἦταν ἡ πρώτη μου γνωριμία μὲ τὸν ἄνθρωπο, ὡς ἀφοῦ δὲ θυμᾶμαι νὰ εἶχα ξαναπαντῆσει τέτοια μορφὴ, πάλι ἴσως νὰ γελιέμαι, νὰ ξεχνᾶω. Πολλὰ πράματα τὰ ἔμαθα κατοπινά, τότε δὲν ἤξερα τίποτα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ μύχιο ἐνστικτο ἔκανα τὴ γνωριμιά του.

Εἶμουνα σιμὰ στὰ πόδια του, ὅλην ὥρα ἔβγαζα νιαουρίσματα ἱκετεφτικά, παρακαλεστικά, μιὰ ἱκεσία μὲ βουρκωμένα μάτια. Ἄκουσα λίγα ψιθυρίσματα, μιλοῦσε ὁ ἄνθρωπος καθὼς ἔβγαζε πολλὰ κλειδιά ἄπ' τὴ τσέπη τοῦ παντελιονιοῦ του, πού τ' ἄκουσα νὰ ἠχοῦνε ὅλα μαζί. Σὰν ἔμαθα ἀργότερα τὴ μιλιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ξανάφερα στό νοῦ τὰ λόγια του ἐκεῖνα τὰ πρῶτα—ἀκοῦστε, νὰ κάτι τέτοιο εἶχε ψιθυρίσει: «Μικρὸ μου; τί θές; Ποιὸς σὲ πέταξε τέτοια ὥρα τόσο ἀσπλαχνα; Ἐ; ἔ; ἡ κυρὰ μαμάκα σου πού βρίσκεται πού νὰ τὴν πάρει ὁ διάολος; Μπρέ! τὸ καγιμένο τρίβεται ἀπάνω μου!». Μίλησε μὲ τόσο γλυκὸ τρόπο, ἔσκυψε καὶ μὲ τῶνα

τοῦ χέρι μὲ σήκωσε ἀπὸ κάτω, ταξίδεψα στό κενὸ καὶ βρέθηκα σύγκαιρα ψηλά-ψηλά! Μπροστά μου εἶδα δυὸ μάτια πού μὲ κοιτοῦσαν μὲ συμπάθεια, ἄκουγα τὴ μιλιὰ τοῦ ἀνθρώπου κοντὰ νὰ μοῦ βουίξει τὰ ἀφτιά, μὲ θέρμαινε ἡ ἀναπνοή του. «Μπρέ, μπρέ, τὸ καγιμένο! Τέτοια ὥρα... μὲ τέτοιο βρωμόκαιρο... Χμ. Κ' εἶναι ὁμορφούτσικο, μάβρο, χμ... ἴσως... ἔ; Στὸ διάολο τὸ ἴδιο μοῦ κάνει. Μὰ ναὶ δὲν μπορεῖ, ἡ Λίνα θὰ φχαριστηθεῖ, θὰ τῆς ἀρέσει ἕνα γατάκι». Ἐψαξε στὰ κλειδιά του καὶ βρῆκε ἕνα ὀρισμένο πού ἀνοίξε τὴν πόρτα, μπῆκε μέσα ἀκόμα μὲ βαστοῦσε στό χέρι του, λοιπὸν βρέθηκα κ' ἐγὼ στό σπίτι. Ἡ πόρτα ἔκλεισε καὶ μέσ' στό χέρι τοῦ ἀνθρώπου πού προχωροῦσε, ταξίδεβα ἀπὸ κάμαρες σκοτινές—μὰ τώρα ἦταν τόσο ὀραία, τόσο ζεστὰ ἀφοῦ μέσα, οὔτε κρύο, οὔτε ἀστραπές, οὔτε χοντρές στάλες βροχῆς πού νὰ πέφτουνε χλιαρὲς καὶ νὰ παγώνουν ὕστερα ἀπάνω μου... Ἐτσι μὲσ' στό χέρι τοῦ ἀνθρώπου ἀφημένο εἶχα θεομανθεῖ, τὴν ἔφτυχια μου τὴν ἐξωτερίκεβα μ' ἕνα ἀδιάκοπο φροῦ, πού φχαριστοῦσε φαίνεται τὸν ἄνθρωπο γιατί μὲ χαίδεβε τώρα πιό συχνά.

Ἄξαφνα ἀναψε φῶς, εἶδα πράματα ἄγνωστα στὰ μάτια μου, μιὰ κάμαρη, ἔπιπλα πολλὰ, χαλιὰ, τὸν ἄνθρωπο καθαρὰ-καθαρά. Μὲ ἀκούμπησε σ' ἕνα καναπέ, μὲ χαίδεψε ἄλλη μιὰ φορὰ, ἄκουσα πάλι τὴ φωνὴ του. «Καληνύχτα χευσό μου, ἄβριο ἡ Λίνα ἂν σὲ κρατήσῃ πάει καλά, ὥστόσο πέρασε τὴ νύχτα σου ἀπόψε ἐδῶ.» Κι ἀπομακρύνθηκε σβήνοντας τὸ φῶς, τὰ βήματά του τώρα τᾶκουσα νὰ χάνονται σὲ ἄλλες κάμαρες.

Καταλάβαινα ἀπὸ ψυχρόρητο πὼς βρισκόμουνα σὲ μέρος ἀσφαλισμέν, πὼς βρέθηκε καὶ γιὰ μένα μιὰ στέγη. Δὲν εἶχα φόβο ν' ἀντικρύσω πιά τὴ σπηλιὰ τῆς πυρκαγιᾶς καὶ τὰ κατακτυλισμάτα τῶν βουνῶν ἀκούγονταν πολὺ σιγανότερα τώρα. Ἀμέριμνο καθὼς ἔγινε τὸ μυαλὸ μου ἦρθε καὶ μὲ συντρόφεψε ὁ πρᾶος γλυκὸς ὕπνος.

Τὰ μάτια μου ἀνοίξαν, ἄπ' τὴν ἀνυπαρξία τοῦ ὕπνου βρέθηκα ἄξαφνα πλημμυρισμένος ἄπ' τὸ γαλανὸ φῶς τῆς χαραβγῆς. Εἶχε ξημερώσει. Ἄκούγονταν τὸ ξύπνημα τῆς πόλης, κοκορίσματα, τὰ πρῶτα κᾶρα στό δρόμο, φωνές ἀνθρώπων κι ἀνοίγματα παραθυριῶν. Μαχμουρλῆς, κοιτάζα ὀλοτριγυρα τὰ ἄγνωστὰ μου ἀντικείμενα, γλήγορα ἀναθυμήθηκα τὴ χτεσινὴ μου περσιπέτεια, ἔβλεπα πὼς βρισκόμουνα σὲ σπίτι ἄγνωστο πού τὸ ἀφεντικό του διόλου ἀπίθανο νὰ μ' ἔδωχε σήμερα. Σηκώθηκα καὶ περπάτησα. Τὰ παράθυρα ἦταν ὅλα κλειστά, ἕνα τὸ χτύπαγε ὁ πρωϊνὸς ἥλιος, γλυκὸ φῶς μάντεβες νὰ ὑπάρχει ἐκεῖ ἀπέξω ἄπ' τὶς γούλιες. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ φαίνεται πὼς κοιμόντουσαν ἀκόμα, δὲ φαινότανε ψυχὴ πουθενά. Πῆγα ἕναν περιπάτο ὡς τὴν κουζίνα, ἀνέβηκα στό νεροχῆτη κ' ἦπια ὅσο νερὸ δίψαγα, ἀνακάλυψα μερικὲς πεταμένες ψύχες ψομοῦ καὶ τὶς κατάπια, δυὸ-τρία κουπάκια γιαουριοῦ ἀφημένα στό τραπέζι τὰ καθάρισα μὲ τὴ γλώσσα μου. Ἀπ' τὸ διάδρομο ξαναβρέθηκα στὶς μεγάλες κάμαρες μὲ τὰ πολλὰ χαλιὰ καὶ τὰ ὀραία ἔπιπλα, ἦταν τὸ σαλόνι κι ἡ τραπεζαρία, ἐδῶ πέρα εἶχα περάσει τὴ νύχτα μου σὰν ἄνθρωπος, τὸ θυμήθηκα καὶ μέσα μου χαμογέλασα. Στὸ χῶλ δόλγυρα ἀντίκρυσα πόρτες κλεισμένες, ἔ, λοιπὸν ἀκόμα θὰ κοιμόντουσαν ἀφτὰ τ' ἀφεντικά; Ἦταν

καιρός πιά να ξύπναγαν—έβγαλα τὸ πρῶτο σιγανὸ νιαούρισμα καὶ φοβισμένα λίγο, ἔξυσα μιὰ πόρτα μὴν τυχὸν κι ἄκουγε κανένας καὶ ξύπναγε. Ἄνησυχοῦσα γιὰ τὴν τύχη μου, ἡ σιωπὴ ἀφτῆ με φόβιζε, νιαούρισα πάλι πὺ δυνάτῃ. Ἄκουσα ἀπ' τὴ μιὰ κάμαρη μέσα ρουχαλιτῆ, τὸ ἕνα ἦτανε βαρὺ καὶ μακρὺ, τ' ἄλλο σιγανό, τ' ἀντρογγυνο κοιμότανε συντροφικῶς.

Ναί, μὰ ἔμένα τούτῃ ἡ σιωπὴ, κι ἡ ἀπομόνωση, δὲ μ' ἄρεσε καθόλου, ἤθελα νὰ ξαναδῶ τὸ σωτήρα μου, λοιπὸν ἔπρεπε νὰ φώναζα πὺ δυνάτῃ. Ἀνέβηκα σὲ μιὰ καρέκλα καὶ βάλθηκα νὰ βγάλω τοὺς πὺ σριγγοὺς λαοριγγισμοὺς, σ' ὄλους τοὺς τόνους, μιὰ μελωδικὴ συμφωνία ἀπ' τὶς σπάνιες.

Τότε, ἀπὸ πέρα, μιὰ πόρτα ἀνοίξε, γιὰ καλοῦ κακοῦ στάθηκα παρόμερα, μάλιστα σκέφτηκα πὺς καλύτερα θάτανε νὰ χωνόμουνα κάτω ἀπὸ καμιὰ πολυθρόνα. Δὲ πρόφτασα ὅμως καὶ πρόβαλε στὴν πόρτα τῆς κουζίνας μιὰ χοντρὴ γυναίκα πὺ περπάτησε κι ἀνοίξε γραμμὴ ὅλα τὰ παράθυρα τοῦ σαλονιοῦ. Ἦτανε φτωχοντυμένη, με πρισμένα πρόσωπο καὶ μαλλιὰ ἀχτένιστα, ξυπόλυτη, τὸ δίχως ἄλλο εἶχα νὰ κάνω με τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ, δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθῶ τὴν ἀφεντιὰ της. Χασμουρήθηκα λοιπὸν, τέντωσα ἴσα πέρα ξεκουραστικῶς τὰ τέσσερά μου πόδια λυγίζοντας τὸ κορμὶ καὶ περπάτησα καμαρωτῶ πρὸς τὸ μέρος της.

Ὁκου ἀκούω μιὰ φωνάρα.

«Παναγιῶ μου! Μιὰ ξένη γάτα. Θεὸς φυλάξοι!».

Τὰ μάτια της εἶχαν ἀνοίξει ἀηδιαστικῶς καὶ με κοίταζαν με ἔχθρα.

«Νιάου», φώναξα με γλυκιὰ χαϊδεφτικὴ φωνὴ καὶ τὴν ἔβλεπα ὄλο συμπάθεια στὰ μάτια της τὰ τσιμπλασμένα.

«Ὁξω ἀπὸ δῶ,—θεοῦλη μου, ποῦ στὰ κομάτια βρέθηκε ἀφτὸ τὸ ζωντανὸ δῶ μέσα! Σίγουρα θὰ μοῦ λέρωσε τὰ χαλιὰ με τὶς βρωμισιές του. Ὁξω, σιχαμένο».

«Νιάου, νιάου, ἄκουσέ με, ἄκουσέ με κυρά», φώναξα τρυπώνοντας κάτω ἀπ' τὸ ντουλάπι νὰ γλυτώσω τὴν κλωτσιὰ της, «δὲ λέρωσα κανένα χαλί, δὲν ἔκανα καμιὰ ἀταξία. Μά, νιάου», φώναξα τώρα σοβαρὰ καὶ μ' ἀξιοπρέπεια βγαίνοντας ἀπ' τὴ κρύφτη μου, «δὲν ἔχω καιρὸ νὰ συζητῶ με τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ τοῦ σωτήρα μου. Κοίτα καλά, μιὰ τρίχα μου μὴν ἀγγίξεις γιὰτὶ θάχεις νὰ λογαριαστῆς με τὸ ἀφεντικὸ μέσα. Ἐ!».

Φαίνεται ὅμως πὺς ἡ χοντρέλο δὲν ἔπαιρνε εἶδηση ἀπ' τὴ γατίσια λαλιὰ μου, ἄρπαξε ἕνα σκουπόξυλο καὶ μοῦ κοπάνισε μιὰ στὰ πλευρὰ πὺ μ' ἔφερε σὲ σημεῖο νὰ ξεχάσω τὴν ἀξιοπρέπειά μου καὶ νὰ χυθῶ ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα ὡσπὺν νὰ πάρω μιὰ ἀναπνοή. Κι ἡ πόρτα ἔκλεισε με βρόντο ἔωπίσω μου.

Βοισκόμουν τώρα στὸ περιβόλι τοῦ σπιτιοῦ, γύρω ἦτανε δέντρα καὶ πρασινάδες πολλές. Ἀγνάντεφα πέρα στὴ μάντρα ξαπλωμένη μιὰ συναδερόφο μου κατάσπρη πὺ με κοίταζε αἰνιγματικῶς. Ἦτανε μιὰ μεγάλη γάτα θηλυκιὰ ὡπως μάντεφα ἀπ' τὸ λεπτοκαμωμένο κεφάλι της καὶ τὰ ὄρατῃ γαλάζια μάτια της, ἠλιάζονταν καὶ καθαρίζονταν με τὴ γλώσσα της, ἡ παρουσία μου φαίνεται καὶ τὴν εἶχε ἀνησυχήσει. Συνεννοηθήκαμε ἀπὸ μακριὰ ὅμως, με ρώτησε τί γύρεβα στὰ μέρη ὅπου βασίλεβε μονάχα ἀφτῆ

—τῆς ἔδωσα τὴν ἀπάντηση πὺς τὸ ἀφεντικὸ της με περιμάζεψε τὴ χτεσινὴ νύχτα ἀπ' τοὺς δρόμους, καὶ πὺς τὸ δίχως ἄλλο ἀπὸ σήμερα θὰ ζούσαμε συντροφικῶς. Μοῦ σύστησε νὰ μὴ ἔχω κολλὰ συναπαντήματα με τὸ χοντρογύναικο, ἦτανε κακιὰ ψυχὴ, ὀλοένα κλωτσοῦσε με τὶς ποδάρες της στὰ ψαχνά.

Ὁπου ἀκούω φωνὲς ἀπὸ μέσα, ξεχωρίζω μιὰ γνώριμή μου, μιλοῦσε ὁ σωτήρας μου. Ἐβγαλα ἀμέσως δυνατὰ ξεφωνήματα γιὰ νὰ μ' ἀκούσει, ἀνοίξε ἡ πόρτα καὶ πρόβαλε με τὰ νυχτικὰ του τὸ ἀφεντικὸ. «Ἄ», φώναξε μόλις με εἶδε, «καλῶς μου το! Μπῆ, πὺς βρέθηκες ἔξω; Ἐ, κυρὰ Μαριγὼ ἀφτὸ εἶναι ἀπὸ σήμερα τοῦ σπιτιοῦ, μάθε το καὶ μὴ μοῦ τὸ πετᾶς ἔξω. Ἐλα ψιφίκο, ἔλα δῶ...ἀκούς νὰ σὲ πετάξουν... Ἐλα, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ σὲ φωνάζω!... τσοῦ, τσοῦ, πὺς νὰ σὲ φωνάζω διάβολε... ἀφτὸ εἶναι, τσοῦ, τσοῦ... Ἄι, τὸ βρήκα, ἔχεις καταπράσινα μάτια, χούμ, ἔ; Σκαραβαῖο; Πὺς σοῦ φαίνεται; Ναί, ναί, βαφτίστηκες περίφημα, τὸνομά σου θάναι Σκαραβαῖος, θὰ πετάγεται σὰν πουλι μόλις τ' ἀκούς. Ἐλα τώρα νὰ σὲ καμαρώσει καὶ ἡ Λίνα μου».

Τριβόμουνα στὰ πόδια του μ' ἔβγνομοςύννη, κοίταζα τὴ χοντρὴ γυναίκα, τὸ δουλικὸ, με περιφρονητικὲς ματιές· τὰ χέρια τοῦ ἀφεντικοῦ μ' ἀρπάξανε καὶ με φέρανε στὴν κρεβατοκάμαρη.

«Γυναίκα, δὲ σῶλεγα; Στὸ φῶς εἶναι ἀκόμα ὁμορφότερο. Κοίτα ἕνα τρίχωμα μάρβο, στιλπνό! Καὶ ἔξερεις; Σκαραβαῖο τὸ βάφτισα, εἶναι ἀρσενικὸ καὶ δὲς κατὶ ματάρεις πράσινες πὺ σοῦ χει! Σ' ἀρέσει Λίνα;»

Ἡ γυναίκα μόρφασε ἄκεφα. «Ἴμμ, καλοῦτσικο εἶναι, μὰ τί τὰ θέλεις καὶ τὰ μαζέβεις; Τὰ γατιὰ μελάδες εἶναι. Πέταξέ το, ἄς βρεθεῖ ἄλλος πονόψυχος νὸ τὸ πάρει... Τελοσπάντων ἀφοῦ σ' ἀρέσει κάνε ὅπως θέλεις, κρᾶτα το. Σκαραβαῖο εἶπες τὸ λένε;»

«Ναί, ἐγὼ τὸ βάφτισα τώρα δᾶ, εἶχα ἀφτῆ τὴν ἐμπνεψη, δὲ μοιάζουν τὰ μάτια του στὸ χρῶμα τοῦ Σκαραβαίου;»

Ἡ κυρία τοῦ ἀφεντικοῦ μου ἦταν ὁμορφη ἔξαιρετικῶς, ἔμενε ξαπλωμένη ἀκόμα στὸ κρεβάτι, σκεπασμένη με τὶς κουβέρτες, τὰ χέρια της τᾶξε πλεγμένα πίσω ἀπ' τὸ κεφάλι της. Ἦτανε τόσο ὁμορφη, με ξανθὰ μαλλιὰ καὶ γαλανὰ μάτια.

Καὶ λοιπὸν ἡ κυρία δὲν ἔφερε καμιὰ ἄλλη ἀντίρρηση, ἀναθάρεψα καὶ στάθηκα γερὰ στὰ πόδια μου. Πιὰ βεβαιώθηκα πὺς ἡ στέγη ἀφτῆ ἦταν τώρα καὶ δική μου. Πῆγα καμαρωτῶ ὡς τὸ περιβόλι γιὰ νὰ βρῶ τὴ συνάδερόφο μου καὶ τὰ ποῦμε. Μὰ κείνη, μόλις με εἶδε μαζέφτηκε, ἀγρίεψαν τὰ μάτια της καὶ μοῦ δειξε τὰ νύχια της. «Ἄρχισαν οἱ ἀγάπες» σκέφτηκα καὶ κοτάλαβα πὺς ἔμπαινα γιὰ καλὰ στὴ ζωή.

ΜΑΒΡΟΣ

Τὸ σημερινό μας τὸ **μαῦρος** δὲν εἶναι βέβαια τὸ ἀρχ. **μαῦρος** ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἡσύχιος ἀπὸ τὸ **άμαυρός**. Τὸ νεολλην. **μαῦρος** μᾶς ἦρθε ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ποὺ τὸ πρωτοαπαντοῦμε γραμμένο στὶς Ἀποκρ. Πραξ. Πέτρ. καὶ Παυλ. 16.

Ἄφτὸ χωρὶς ἄλλο εἶναι τὸ λατινικὸ **Maurus**=κάτοικος τῆς Μαβριτανίας χώρας τῆς Ἀφρικῆς· κι ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἀφτῆς εἶναι μελαפוὶ σήμανε καὶ τὸ **μαῦρος**=μελαφός, μελανός καὶ τότες ἀνταμώθηκε καὶ σχετίστηκε μὲ τὸ **άμαυρός**>**άμαυρώω**>**μαυρώω** ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους τοῦ Βυζαν. καὶ τοὺς κοινοτινοὺς ὥστα σήμερα.

Ἀπὸ τὸ νεοελ. **μαῦρος** δηλ. **μάβρος** γίνεται ῥῆμα **μαυρίζω**>**μαβρίζω**, ποὺ καθόλου δὲ σχετίζεται μὲ τὸ ἀρχ. **μαυρώω** ὅπως τὸ **θανατόω-ώ**-**ώνω** δὲ σχετίζεται μὲ τὸ **κυματίζω**, τὸ **πλευρώ**>-**ώνω** μὲ τὸ **πλευρίζω**, τὸ **χρυσώ**>-**ώνω** μὲ τὸ **χρυσίζω** κτλ. (βλ. καὶ Χατζ. ΜΝΕ. α', 268).

Τὸ **μαυρώω** εἶναι τὸ ἴδιο τὸ **άμαυρώω** μὲ τὴν ἀφαίρεση δηλ. τὴν ἀποσιώπηση τοῦ ἀρχαικοῦ **α** (Boisacq λεξικ. ἐτυμ. ἑλλην. σελ. 51), ὅπως τὸ **βληχρός** εἶναι τὸ **άβληχρός**, ὅπως τὸ **μόργγνυμι** εἶναι τὸ **όμόργγνυμι**, **θέλω**>**έθελω**, **ὄρτη**>**έορτή**, **ὄργη**>**έοργή**, **σκορακίζω**>**έσκορακίζω** κτλ.

Τὸ **άμαυρώω** γίνεται ἀπ' τὸ **άμαυρός**, ποὺ φαίνεται κι ἀπ' τὸ νόημα κι ἀπ' τὸν τονισμὸ καὶ γενικὰ ἀπὸ τὸν τύπο του πὼς δὲν εἶναι τὸ ἴδιό μας τὸ **μαῦρος**>**μάβρος**, γιατί ἀφτὸ φάνηκε στὴ γλώσσα ἀργότερα ἐπὶ Βυζαντινῶν οὔτε καὶ μποροῦσε βέβαια νὰ εἶναι τὸ Αἰολικὸ παρατοπισμένο **μαῦρος** ἀπ' τὸ **μαυρός** δηλ. **άμαυρός** ποὺ τὸ ἀναφέρει ὁ Ἡσύχιος, γιατί ἡ Νέα Ἑλληνικὴ δὲν ἔχει κανένα παρατοπισμένο, μὰ μήτε καὶ ἀπαρατόπιστο Αἰολικὸ στοιχεῖο, ἀφοῦ δά, καθὼς ἀπόδειξε ὁ κ. Χατζηδάκης, προέροχεται ἀπὸ τὴν Κοινὴ, ποὺ δὲν εἶχε τέτοια.

Ὅστε τὸ δικό μας τὸ **μαῦρος** ἢ **μάβρος** (=μέλας) εἶναι τὸ λατ. **maurus** (κοίτα καὶ Φιλ. Γράμ. ρομ. γλωσ. σελ. 368 ὑπόσημ.)

Μ. ΦΙΑΛΗΝΤΑΣ

ΕΝΑ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗ, "ΠΕΡΑ ΑΠ' Τ' ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ., ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ-ΑΘΗΝΑ 1931

«Γιὰ νὰ ξοφλήσω παλιὸ τάμμα,
ξεκίνησα προσκυννητής...».

Ἀληθινὰ «παλιὸ τάμμα» εἶν' ἡ ἐπιθυμία μου νὰ γράψω γιὰ τὸ «Πέρο' ἀπ' τ' ἀνθρώπινα». Τὸ εἶχα, ὅταν, ἐδῶ καὶ δυόμισιν χρόνια, ἐβγήκε τὸ βιβλίον, ἕκτο στὴ σειρά τῶν πεζῶν καὶ ποιητικῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ. Τὸ εἶχα κι' ὅταν ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ καλοῦ περιοδικοῦ «Λόγος», σχηματισμένη ἀπὸ τὸν κ. Σπ. Παναγιωτόπουλο, τὸν κ. Ἀπ. Μαγγανάρη κ' ἐμένα, βράβευσε (μὲ τὸ τρισηχλιόδραχμο ποιητικὸ βραβεῖο τῆς χρονιάς) τὸ μεγαλόπνοο τοῦτο μεταφυσικὸ ποίημα σ' ἐλεύθερο στίχο. Βράβευσε τότε ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ «Λόγου» ἄμεσα τὸ ἔργο, ἔμμεσα ὅμως καὶ τὸν ποιητὴ. Τὴν ἐκλογὴ ἑνὸς νέου δρόμου ποιητικοῦ—μεγάλου δρόμου—, τοῦ μεταφυσικοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὴν παθητικὴν ἐπίδοση στὴν τέχνη τῆς ποιήσεως.

Γιατὶ ἐπίδοση πραγματικῶς στὴν τέχνη τῆς ποιήσεως—κι' ὄχι μόνο στὴν τέχνη, μὰ καὶ στὴν ἔμπνευση καὶ στὴν ἰδέα,—λατρεία ἀληθινὴ στὴν τέχνη τῆς ποιήσεως πρέπει νὰ ἐμπνέη τὸν ποιητὴ, ἀφοῦ, ἐδῶ καὶ εἴκοσι σχεδὸν χρόνια (!) μόνον αὐτές οἱ ποιητικὲς του συνθέσεις εἶναι ἡ πηγὴ τῆς κάθε του συγκινήσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀποκλειστικὸς δεσμὸς του μὲ τὴ ζωὴ καὶ μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ζωῆς.

Θάφτανα ἀκόμη νὰ πῶ: μὲ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς; Ναι· γιατί μιλῶ γιὰ συγκινήσεις, ὄχι γιὰ ἀνακούφιση—καὶ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ! Ἄ, ὁ Μαρμέλης δὲ γράφει ὠραίους θρήνους! Δὲν κλαίει γι' ἀγαθὰ χαμένα καὶ γιὰ τραγικὰ ἐγκόσμιες συμφορὰς. Καθόλου! Σ' αὐτόν, ἀπὸ τὴ συμφορὰ βγαίνει ἀνδρεία, τόλμη, εὐδαιμονία! Ἡ περισυλλογὴ του ἢ μακρότατη δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς λυρικὴ περισυλλογὴ. Ἐβγήκεν ἀπ' αὐτὴν ἕνας ἀκόμη θρίαμβος τοῦ πνεύματος πάνω στὰ πεπρωμένα τοῦ ἀνθρώπου κ' ἐφανερώθηκε ἔν' ἀκόμα ἀπὸ τὰ παραδείγματα ποὺ παρουσιάζονται στὶς ἡρωϊκὲς ἐποχὲς τῶν θρησκείων.

Ἀπὸ δῶ κυρίως πηγάζει ἡ ἐπιβλητικὴ πρωτοτυπία τῆς ποιήσεώς του, στὸ «Ἀπ' τὰ σκότη στὸ φῶς», στὸς «Σταθμούς», στὸ «Πέρο' ἀπ' τ' ἀνθρώπινα». Ἔρχεται ἀπὸ τὴ Μοῖρα. Ἔρχεται ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν μάντεων καὶ τῶν προφητῶν, ποὺ μαζί μὲ τὸν κεραυνοῦ μᾶς καταδίκες, ἡ σοφία τῶν λαῶν θέλει νὰ ἐπιφοιτᾷ πάνω τους κ' ἡ θεία χάρις. «Θαλασσινὲ Οἰδίποδα», προσφωνεῖ τὸν Μαρμέλη ὁ κ. Ἄρ. Πιρόκος, ὁ νέος ποιητής, σ' ἕνα του σονέττο—κ' ἡ μεταφορὰ εἶναι τόσο στοχαστικὴ!

Ἐπάρχει ὅμως στὸ «Πέρα ἀπ' τ' ἀνθρώπινα» κ' ἡ ἄλλη πρωτοτυπία, ἡ στενὴ, ἡ γραμματολογικὴ. Κανέναν, ἀληθινὰ, προγενέστερο ποιητὴ μᾶς δὲν ξέρω, ποὺ νὰ θυμίζῃ τὰ θέματα καὶ τὴ γλώσσα, τὴν ὕφῃ καὶ τὸν τόνο, τὸ πλάτος καὶ τὴ ρώμη, τὴν πνοὴ καὶ τὸ πάθος τῶν ποιημάτων τούτης «τῆς ἐκστάσεως».

(1) «τοῦ αἰῶνα πέμτο ὀλίκερο» καθὼς γράφει ὁ ἴδιος στὸ βιβλίον (σελ. 38).

Ὁ ἄνθρωπος ὁ Μαιμέλης, —φυσιογνωμία, ἔκφραση, κορμοστασιά, δύναμη μυϊκή—θυμίζει τὸ Βαλαωρίτη. Ἀκόμη καὶ στὴν ποιητικὴ γλῶσσα τῶν δύο τούτων ἀδρῶν ποιητῶν ὑπάρχει βέβαια κάποια ἀναλογία. Μά, ὀλίγο μακρότερα ἂν προχωρήσωμε, δὲ στέκει πιά καμμιά σύγκριση. Ρωμαντικός καὶ ἡρωϊκὸς ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Μαιμέλης πλαστικός καὶ πνευματικός.

Τέλος, ὁ Μαιμέλης, εἶναι ποιητὴς ἀντιπροσωπευτικὸς τῆς ἐποχῆς. Κανείς δὲν ξέρει ποῦ θὰ καταλήξουν ὅλες οἱ ἀναζητήσεις τοῦ σύγχρονου κόσμου: —σὲ πίστεις τάχα ἢ σὲ κρίσεις; Ὅμως ὅπως δήποτε τὰ ἐνδιαφέροντα στρέφονται σήμερα σὲ σφαῖρες, πού γιὰ πολλὰ χρόνια εἶχαν ἀπολησμονηθεῖ. Καὶ ἄλλο ποίημα ἑλληνικὸ δὲν ἀνταποκρίθηκε ἀκόμα τόσο στενά, τόσο γραμματολογικά, σ' αὐτὰ τὰ ἐνδιαφέροντα.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀποψη τὴν καλλιτεχνική, σημείωσα κ' ἄλλοτε τὴν κάποια μείωση πού πάσχουν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς φαντασίας ὅσα ἔργα θέλουν καὶ στὸν καθαρὸ νοῦ συνάμα νὰ δώσουν οὐσία καὶ τροφή. Τὸ ἴδιο θέλει κ' ὁ Μαιμέλης, καὶ γι' αὐτὸ ἴσως πάσχει κάποτε καὶ σ' αὐτὸν ἢ φαντασία. Ἀπὸ τὰ σκοτάδια, ἔξαφνα, ὅπου κλώθει τὸ μεταφυσικὸ του ποίημα, ἐξώρισε ἐντελῶς τὴ φωτιὰ καὶ τὸ κόκκινο χρώμα, τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού κάνουν ζωγραφικὴ σύνθεση καὶ ποίημα τὴν «Κόλαση» τοῦ Δάντη ἀπὸ προφητικὸς ἐπιφάντης πού θὰ ἦταν, ἂν τῆς ἔλειπαν. Ναι, μὰ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα εἶναι πού ἔκαμαν καὶ τοὺς κριτικούς νὰ τὴν θεωροῦν τὴν «Κόλαση» περισσότερο γιὰ εἰδωλολατρικὸ, παρὰ γιὰ χριστιανικὸ ἔπος, ὅπως καὶ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, καὶ τὴν καθολικὴν ἐκκλησία τῆς Ἀναγεννήσεως νὰ τὴν βλέπῃ σὰν νὰ εἶναι ἔργο ἁμαρτωλό. Ἐπειτα κίολας, ἔτσι θέλησε νὰ κάμῃ ὁ ποιητὴς. Καὶ χροὸς τοῦ κριτικῆ εἶναι νὰ ξεκινᾷ μαζί με τὸν ποιητὴ καὶ νὰ βλέπῃ ἂν ἔκαμε καλὰ ὅ,τι ἐκεῖνος θέλησε.

Πρωτοφανέροστο στὰ ἑλληνικά γράμματα τὸ θέμα τοῦ ποιήματος, εἶναι ὅμως ἀπὸ τ' ἀρχαιότερα καὶ τὰ μεγαλοπρεπέστερα στὴν παγκόσμια ποίηση, στὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴ καὶ στὴν εὐρωπαϊκὴ. Ἄν ἀνοίξει κανεὶς τὰ βιβλία, π. χ. τὴν «Ἑλληνικὴ Μυθολογία» τοῦ Decharme, βλέπει ὅτι ὁ Ὅμηρος πρῶτος ἔφερε τὸν Ὀδυσσεὺ στὰ πρόθυρα τοῦ Ἄδου, —γιὰ νὰ ζητήσῃ χρησμούς ἀπ' τὴ ψυχῆς τῶν σκοτωμένων συμπολεμιστῶν του. Ὁ Ἡσίοδος κ' ὁ Πίνδαρος «πῆγαν κ' αὐτοὶ ἐκεῖ κάτω, με τοὺς πολλούς», κατὰ τὸν μελαγχολικώτατο στίχο ἄλλου ἀρχαίου ποιητοῦ. Ὁ Ἡρακλῆς, στὴν «Ἀλκίησιν» τοῦ Ἐδριπίδου, ἀρπάζει ἀπὸ τὴ φύλαξη τοῦ Κερβερόν τῆ βασιλίσσα πού θυσιάσθηκε γιὰ νὰ ζήσει ὁ ἄνδρας τῆς. Ὅλοι αὐτοὶ μιλοῦν γιὰ τὴν κόλαση τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἀλλὰ νά, καὶ πού ὁ Πλάτων, στὸν «Γοργία» καὶ στὸν «Φαῖδωνα», μιλεῖ καὶ γιὰ τὸν παράδεισο, νά, τὰ «Ἡλύσια πεδία», ἢ μετὰ θάνατο ἀνταμοιβῆ τῶν ἀγαθῶν ψυχῶν. Νὰ τέλος κ' ἡ κωμωδία τοῦ θανάτου, ἢ μακάβρεια κωμωδία, με τὸν Ἀριστοφάνη τῶν «Βατράχων» καὶ τοὺς σατανικὸς «Νεκρικοὺς Διαλόγους» τοῦ Λοικιανοῦ.

Ἔρχεται ἔπειτα ὁ θεολογικός, ὁ αὐστηρὸς, ὁ μοναστικὸς Μεσαίων, με τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, κ' ὕστερα με τὴ σειρὰ τῶν προδαντικῶν ἀγίων καὶ ποιητῶν. Ἔρχεται ὁ Δάντης με τὸ ἀριστοῦργημά του. Ἔρχεται

ἀργότερα ὁ ἠθικολόγος ὁ πεζογράφος, ὁ Φενελὸν ὁ κλασσικός, με τοὺς «Νεκρικοὺς Διαλόγους» καὶ τὸν «Τηλέμαχο στὰ Ἡλύσια Πεδία», τέλος ὁ νεοκλασσικὸς ποιητὴς, ὁ Μορεάς, συνεχιστὴς τοῦ Ὅμηρου, στὴν «Ἐριφύλη», με πνεῦμα δαντικὸ.

Ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴν ποίηση δύο, μὲ τὴν ἀλήθεια παιδαριώδεις, ἀπηχῆσεις αὐτῆς τῆς μεταφυσικῆς φιλολογίας, —οἱ ἔμμετρος γιὰ τὸ θάνατο δοξασίης τοῦ Πικατόρου, ποὶ με ὑπερβολικὴν εὐλάβεια, πάντοτε ὅμως ἐξῆχος φιλολογικά, ἀνέλυσε σὲ ὀλόκληρο βιβλίον πρόπερσον ὁ κ. Στέλιος Χιλιαδάκης, καὶ αἱ «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου» τοῦ Κώστα Κρυστάλλη, τὸ ποίημα πού στάθηκεν ἡ αἰτία τοῦ ἐκπατρισμοῦ του, γιὰ τὴν ἔριξη τοὺς τούρκους δεσπότες τῆς Ἡπείρου μέσα στὴν κόλαση τῶν χριστιανῶν.

Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔργα χαρακτηρίζονται με κοινὸ γνώρισμα: τὸν ἀνθρωπομορφισμό τους. Γιὰ ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔργα ὁ ἄλλος κόσμος εἶναι εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα τοῦ τωρινοῦ, κ' οἱ ψυχῆς φάσματα σωμάτων, αἰωνισμένα στὴ μορφή πού εἶχαν φεύγοντας ἀπ' τὴ ζωὴ. Ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ὡς τὸν Κρυστάλλη, ἀπὸ τὸν Δάντη ὡς τὸν Μορεάς, ὅλοι βλέπουν τὸν «ἄλλο κόσμο» μυθολογικά, εἰδωλολατρικά, φιλολογικά, καλλιτεχνικά—ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐπιθετα εἶναι τὰ ἴδια κατὰ βάθος—καὶ κανεὶς με τὴν ἀντίληψη τῆς θρησκευτικῆς, μὰ καὶ τὴν πνευματικῆς, πού σχηματίσε πιά ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴν ψυχὴ του—ἂν ὑπάρχῃ.

Ὁ Μαιμέλης εἶναι πρωτότυπος. Δηλαδή εἶν' ὁ πρῶτος πού αἰσθάνεται ἄλλο τὸν κόσμο τὸ μεταφυσικὸ, καὶ πού (στὸ ποίημά του) ἐπικοινωνεῖ μαζί του ὄχι πιά με τὴς αἰσθήσεις, παρὰ με τὴ συνείδηση:

«Κάτι ἐκτός μου ἀερογυρνᾷ...» κ' ἄλλοι: «ἄγλωσσο, ἄφαντο κ' ἀνέγγιχτο».

Κι' ἄλλοι: «κάτι βαρύνου, ζωντανὸ με ξεπερνᾷ! Κάτι ὑπαρχτό, μὰ ἀερικό,—πού ὀρμᾷ, στὸ τίποτε κλειστό,—καὶ πού ἢ πνοή του ἀπὸ μακρὰ με ψαύει,—Κάτι αἰσθητό, μὰ ἀόρατο!».

Εἶναι μιὰ νύχτα, —«μιὰ νύχτα ἀστρομαχοῦσα τοῦ βαρειοῦ καλοκαιριοῦ»—πού αλανιέται ὁ ποιητὴς στοὺς φοβεροὺς αὐτοὺς χώρους, περπατώντας μέσα σὲ πανάρχαιο κοιμητήρι,—ἀφοῦ τὰ σίδερα τῆς θύρας σφάλισαν πίσω του. «Τί νᾶναι—ρωτιέται μόνος του—τούτῃ ἢ προσέγγιση;

«Μὴν εἶναι ὁ μυστικὸς παλμὸς—πού κλείνει στὸ εἶναι τῆς ἢ φύσης;» ... «ὁ παλμὸς μὴν εἶν' αἰθερισμός;» ... «ἄηλο νυχτομαχητὸ μὴν εἶναι ἢ καὶ τὸ πνέμα—τῶν ὄντων...;» «τῆς λιπαρῆς—κ' ἔρημης γῆς,—τῆς λευθαυρομεινῆς,—πού ζωντανὴ δὲν τὴν πατᾷ—ψυχὴ νὰ βοτανίσῃ—μὴν εἶναι ὁ νυχτερόνος ἀγνός—τ' ἀρρωστημένο χῶμα τῆς;» ... μὴν εἶν' ὁ Χάρος;».

Ναι, αὐτὸς εἶναι. Ἄγνη αὐτός, στέκει ἀντίκρου στὸν ποιητὴ πού εἶναι σχεδὸν σκιά κ' ἐκεῖνος καὶ γιὰ λίγην ὥρα, ὑπόκωφα κ' ὑποσυνείδητα, μελετοῦν ὁ ἔνας τὸν ἄλλο. Πῶς τάχα ὁ ποιητὴς κατέβηκε στὸν ἄδη πρὸν τῆς ὥρας του; Αὐτός, ὁ Χάρος, ἔχει Ἐκεῖθε πρόσταγμα νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀκόμη ζωντανὸ, νὰ λυώνῃ γιὰ πολλὴν καιρὸ στὴ γῆ. Δὲν ξέρω ἂν ὁ Μαιμέλης διαβάσε τὸ Δάντη, μὰ οἱ στίχοι του θυμίζουν τὸ ἄσμα τρίτο ἀπὸ τὴν «Κόλαση»: «Ἀπὸ ἄλλους δρόμους ἀπὸ ἄλλα λιμάνια—θάρρης, νὰ περάσης τοῦτα τὰ νερά!» κράζει κ' ἐκεῖ ὁ Χάρος στὸν ποιητὴ, σαλεύοντας ἀπ' τὸ

θυμό του τὰ «πολύμαλλα σαγόνια!» Πῶς ἐμπῆκε ζωντανὸς στὰ ὑπεργήρινα, στ' ἀνεξερεύνητα;

Δύσπιστος, — μὴν ἔχει γελαστῆ; — ἔντρομος, ἕπουλος σὰ φύλακας σκύλος πού μελετᾷ σφαγή, ἀρχίζει ὁ Χάρος νὰ τὸν περιεργάζεται καὶ νὰ τὸν κοντοζυγώνει, ὡς ὅτου νὰ σταματήσῃ ἐμπρὸς του, νὰ τὸν τρουπίσῃ ὡς τὴ ρίζα τοῦ εἶναι του. «Λοιπὸν ναί, λέγει ὁ ποιητής. Τὸ εἶδε καὶ τὸ κατάλαβε πὼς, πρὶν ἀπ' τὴ διωρισμένην ὥρα, ἐγώ, ὁ «μεσονύχτης ἱερουργὸς νεᾶς θρησκείας

στενὴ πὺν ἡ γῆ δὲν τὸν χωρεῖ—μὲ τὴ ρηχὴ τῆς γνώσεως, πάτησα μέσα στὰ πόκρουφα!

«Ρήματα τῆς καυχῆσεως τοῦ ποιητοῦ Μαιμέλη» θὰ ἔλεγε ἴσως ὁ Καβάφης γιὰ τοὺς στίχους αὐτούς: Καὶ ὅμως ὄχι! Τέτοια ἀνδρεία, τέτοια ἐπαθλα, τέτοια καυχήματα δὲν κάνουν ζηλότυπο κανένα. Εἶναι τόσο ἄγρια αὐτὰ τὰ μονοπάτια, — ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲν τὰ ξεχωρίζει καλά — ἀλλὰ ἀπ' τὴν παράκρουση, — κ' εἶναι τόσο τραγικὰ τὰ ἐπαθλα, ὥστε κανεὶς, κανεὶς μας νὰ μὴ ζηλεύῃ πὺν δὲν τ' ἀπόχτησε αὐτός, κ' ὥστε νὰ τὰ παραχωροῦμε ὀλοπρόθυμα στὸν δυστυχημένον πὺν τόλμησε!

Νικημένος ὁ Χάρος, «Πᾶμε λοιπὸν» λέει στὸν ποιητὴ, καθῶς στὸ Δάντη ὁ συμβολικὸς Βιργίλιος.

«Κι' ὁ ἕνας στὸν ἄλλο δίπλα περπατᾶμε».

Κ' ἐδῶ ἀρχίζου μεγάλες περιγραφές. Οἱ περιγραφές τῶν στερεῶν ὄλικῶν πραγμάτων, ἐκείνων πὺν τελευταῖα τ' ἀφήνει κανεὶς, κατεβαίνοντες στὸν τάφο.

Πρῶτα, τὰ πὺν ἀψηλά: οἱ σταυροί. Ὅλο τὸ ἀνισό τους πλῆθος, ὅλα τὰ παράταιρά τους σχήματα, ὅπου ὄργισαν καταστρεπτικὲς οἱ τρικυμίες. Ἔπειτα, τὰ πὺν χαμηλά: τὰ ἐντάφια μάρμαρα, οἱ ταφόπετρες

«ἄλλες γερότες, μισὸ ὄρατὲς—ἐνταφιασμένες»

ἀργὰ αὐτὲς ἀφανιζόμενες ἀπ' τὸν καιρὸ. Τέλος, τὰ πὺν χαμηλά, ἐκεῖνα πὺν εἶναι σχεδὸν ἕνα μὲ τὴ γῆ—τὰ χόρτα, τὰ φτωχὰ βοτάνια οἱ ρίζες τῶν βλαστῶν. Τὰ ξέροι κ' αὐτὰ, τὸ καθένα μὲ τ' ὄνομά του καὶ μὲ τὰ χαρακτηριστικά του, τόσο καλά, ὁ ποιητὴς τῶν «ψαριῶν καὶ τῶν θαλασσινῶν!» Ἔνα σορὸ χορτάρια, — τί ἐγγυκλοπαιδεία τῶν ταπεινῶν! — Σωστός Ἡσίοδος τῆς ἀκροτάφιας βλάστησης εἶναι τοῦτες οἱ σελίδες, μὰ ἡ περιγραφή τῶν λεπτομερειῶν σοφὰ ἀμβλύνεται ἀπὸ τὸν βαρὺν ἐλεγειακὸ τόνο πὺν πνέει πάνω στὸ σύνολο. Τελυταῖο ἀπ' ὅλα, τὸ χοϊκὸ σύμβολο τῆς Γραφῆς, τὸ φίδι... — Καὶ ἔπειτα:

Στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας τοῦ καθαντὸ θανάτου,

«λιγνὴ μὲ ὀλόγυμη γυναῖκα πρόβαλει».

Τὰ λόγια, πὺν ὁ χάρος δὲν εἶπε πρὶν τὰ ρωτήματα πὺν δὲ ρώτησε, τίς φοβέρες πὺν δὲν ἔκαμε, τ' ἀκοῦμε τώρα ἀπ' τὸ στόμα τούτης τῆς γυναίκος. «Πῶς ἦρθες ἐσὺ ἐδῶ; Καὶ σὰν ἦρθες, τί ζητᾷς; τὸ ξέρεις πὼς κανεὶς δὲ φεύγει ἐδῶθε μὲ τὰ λογικά του; Σὲ ρωτῶ, τοῦ προσθέτει, (ὄλ' αὐ-

τὰ ἐδῶ θυμίζου πάλι στίχους δαντικούς), γιατί

«εἶναι παλιὰ ἡ συμπόνια μου γιὰ σέ, νυχτοδιαβάτη!»

Μὰ κ' ὁ ποιητὴς, ἀντὶ ν' ἀποκριθῆ, ρωτᾷ κ' ἐκεῖνος. «Ἐσὺ νὰ μοῦ πῆς, πὼς γυρίζεις ἐδῶ μέσα! Ποιὸς σὲ καταράστηκε νὰ ζῆς ἔτσι

«καὶ σὰν ἐμένᾳ νύχτα νὰ πλανιέσαι;»

Ἐγώ—συνεχίζει—εἶμαι ὁ κληρωτὸς τῶν αἰώνων. Εἶμαι ὁ προσκεκλημένος τοῦ Κυρίου! Αὐτός, θὰ φυλάξῃ σωστά τὰ λογικά μου. Ἔπειτα, χρόνια καὶ χρόνια, γύμνασα τὸ νοῦ μου σὲ μαρτύρια. Δὲν εἶμαι ἀμάθητος!».

Ποῖα εἶν' ἡ γυναῖκα; Εἶναι ἡ Λήθη, ἡ ἀρνησιά.

Ἐδῶ τὸ ποίημα κάνει στροφή πρὸς τὴ «φιλολογία». Χρωστῶ νὰ τὸ πῶ. Ἄλλὰ χρωστῶ νὰ πῶ ἀκόμη πὼς εἶν' ἀνάγκη νὰ ποδίσῃ πρὸς τέτοιο πρόσκαιρο λιμάνι—τὸ λιμάνι τῆς συμβατικῆς «προσωποποιίας», — ἔπειτα, ἀπὸ τόσην ἐνταση ἐμπνεύσεως καὶ λεκτικῆς, ἔπειτα ἀπὸ τόσον ἐρεθισμὸ φαντασίας καὶ γλώσσας, πὺν τὸν ἀκούσαμε παρα πάνω, κάτι σὰν ἀπὸ τὸ ρωλόγι τοῦ πνεύματος σφιχτὰ χροδισμένο, χροδισμένον στὸν ὑπέροχο βαθμὸ, πνιχτὰ, ἀσφυκτικά, ἔτοιμο νὰ σπάσῃ, ἔτοιμο νὰ φύγῃ τελειωτικά ἀπ' τὸ ρυθμὸ τοῦ λογικοῦ!—ἔπειτα, καὶ στὰ ὀρηχότερα αὐτὰ καὶ τὰ πὺν γνώριμα ποιητικὰ νερά, ὅπου ἀράζει ὁ νοῦς, δαρμένον

«par les vents froids de l' éspace»,

καὶ στὴν ἡμερὴν αὐτὴ φιλολογία, ὁ ποιητὴς ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ πρωτότυπος. Ἡ Λήθη εἶναι προσωποποιία δική του, κάτοικος τοῦ δικοῦ του ὑπερπέραν. Δὲν εἶναι ἀλλουνοῦ. Δὲν τὴ δανείσθηκε ἀπὸ ποιητὴν.

«Εἶμαι ἡ Ἀλημονιά», λέγει ἡ γυναῖκα στὸν ποιητὴ. Καὶ προσθέτει τοῦτα τὰ πικρότατα λόγια τῆς τραγικῆς εἰρωνείας. «Χαρᾶς σ' ἐκεῖνον πὺν τὸν ἀγάπησα. Χαρᾶς στὸν ἄνθρωπο πὺν τὸν ἔσβησα ἐντελῶς ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων», — τὸ πανύστατο τοῦτο ἴχνος τῆς ζωῆς.

Τί ἄλλο εἶναι ἡ Λήθη, παρὰ τὸ Μηδὲν μ' ἄλλο ὄνομα, — τὸ Μηδὲν ἀπὸ τὴν ἀποψη τὴν ὑποκειμενική; Γιὰ τοῦτο κ' ὁ Ποιητὴς, ὅταν ἀπλῶνῃ τὸ χέρι νὰ τὴν ἀγγίξῃ, βλέπει πὼς εἶναι ἀπιαστή—πὼς εἶναι ἀφαντῆ. Μὰ τότε παρουσιάζεται δευτέρη μορφή. Ἄλλ' αὐτὴ δὲ θέλει νὰ φανερωθῆ. Αὐτὴ κρῦβει καὶ τὸ πρόσσωπο πίσω ἀπ' τ' ἀνοιχτὰ δάχτυλά της, μισὸ φανερό, μισὸ σκοτεινὸ. Κι' ἀρχίζει πάλι ἡ ἐρωταπόκριση: «Ἐμένα πάντα μὲ λαχτάρησες, μὰ μῆτε μὲ ἴδες, μῆτε θὰ μὲ ἴδῃς ποτέ σου», τοῦ λέγει, μὲ τὸν ἀπλό καὶ βαθῦν ἐκεῖνο τρόπο πὺν μιλοῦν οἱ μάγισσες στὰ παραμύθια Κι' ὁ ποιητὴς, μὲ τὴν ἴδια μακρόσερτη φράση, τῆς ἀπαντᾷ: «Ἄν εἶσαι γυναῖκα, ἄδικα μὲ βίνεις νὰ θυμηθῶ. Γιατὶ καμμὴ γυναῖκα στὴ ζωὴ μου δὲν τὴ λαχάρησα, δίχως τέλος νὰ τὴν γνωρίσω. Καὶ τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴ, καὶ τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν ἀσκήμια, καὶ στὴν Εὐρώπη καὶ στὸν τόπο μου, τὴν κάθε γνώση ἔμαθα, καὶ ξέρω τὴν κάθε γυναῖκα! Νὰ μὴ μὲ βλέπῃς ἔτσι, καὶ θαρρεῖς πὼς εἶμαι ἀμάθητος κ' ἀπόκοσμος. Ρυθμὸς ἔγινε τὸ εἶναι μου

«καί, μὲ τὸν πόνο πὺν ἀμολοῦν γύμνιος κ' ἀρρώστερες ξένες, ὀρθὸς γύρω ἀπ' τὸ μνήμα μου μάχομαι τώρα ἀκόμα!».

Καί όμως η μάγισσα τὸ νικᾷ ἐδῶ τὸ ὑπερφυσικὸ βασιλόπουλο! Γιατί, ἀληθινά, τὴ γυναῖκα αὐτὴ δὲν τὴν ἐγνώρισε στὴ ζωὴ του. Εἶναι ἡ χαρά.

Μὲ αὐτὸ τὸ ἔλεγχο, τὸ μοιρολόγι στὸν ἴδιο του ἑαυτοῦ, τελειώνει τὸ «Πέρ' ἀπ' τ' ἀνθρώπινα», τὸ μέρος πρῶτο. Ἔτσι κλείνει ὁ ποιητὴς τὸ καλοσηματισμένο του σχέδιο, —ἀκριβολογημένο, ρυθμικὸ, μαθηματικὸ Τίθ' ἀκολουθήσει;

Ἐρεθισμένος ὁ νοῦς τοῦ ἀναγνώστου ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις ἐνὸς ἀπαρόμοιαστου ταξειδιοῦ, ποῦ τοῦ τις ἔδωκε ὁ ποιητὴς στὸ διάστημα τοῦ βιβλίου, αἰσθάνεται ἴσως κάποιαν ἀπογοήτευση ὅταν τὸ βιβλίον τελειώνει ἔτσι. Ἦθελε κάτι κ' ἀπὸ τώρα κάτι ἄλλο, κάτι ἀλλοιώτικο, κάτι ἀφάνταστο, —μὰ τί;

«Μὰ τὰ τραγούδια τὰ πιὸ γλυκά, εἶναι τὰ τραγούδια ποῦ δὲν ἀκούγονται» λέγει ὁ Κῆς. Ὅχι μόνο τὰ πιὸ γλυκά, παρὰ καὶ τὰ πιὸ τραγικά. Κάθε τί, ἅμα ξεπεράσει κάποιον ὀρισμένο βαθμὸν —καθὼς ὁ ἦχος γιὰ τὴ φτωχὴν ἀκοή, —δὲν ἀκούγεται πιά ἀπ' ἔξω. Καὶ λίγοι εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ μποροῦν νὰ τ' ἀκούσουν ἐσωτερικά.

Ἄν ἤθελε νὰ παραστήσει κανεὶς μὲ γραφικὸ σχῆμα τοὺς ποιητὰς ποῦ πραγματεύθηκαν προσδευτικὰ τὰ μεταφυσικὰ θέματα. θὰ φανταζόταν ἕναν κύκλο. Ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν, γλιστροῦν καὶ ξανάρχονται σ' αὐτόν. Τὸν ἔχουν ἔτσι διαγράψει ἀπὸ πρῖν. Πεπερασμένον. Τοῦ Μαιμέλη ὅμως ἡ ἀναζητήση μοιάζει μ' εὐθεία, αἰχμηρὴ εὐθεία ποῦ θέλει κάπου νὰ τρουπήσει, κάτι νὰ διαπεράσει. Μὰ δὲ βλέπω, τί. Δὲ βλέπω στὴν αἰχμὴ τῆς εὐθείας παρὰ σπασμοὺς κ' ἀποσιωπητικά...

Μὲ τὸν τρόμο καὶ τὸν εἶκτο ἀπέναντι σὲ τέτοια ζωντανὴ περιπέτεια —ὅπως τὰ δοκίμαζαν οἱ ἀρχαῖοι γιὰ τὶς περιπέτειες τῆς θεατρικῆς, —μὲ τὸ σεβασμὸ σὲ μὴ προσπάθεια ποῦ κατώρθωσε νὰ τολμήσει, νὰ νοιώσει, ν' ἀποκρυσταλλώσει, νὰ ἐκφράσει τέλος! τέτοια θέματα, θέματα μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως προφητικά, —στρέφω τέλος καὶ πρὸς τὰ καθαντὸ καλλιτεχνικὰ στοιχεῖα τοῦ ποιήματος, γιὰ νὰ βρῶ τὸ πλαστικὸ ὕψος, ποῦ ἐξελλίσσεται ὀλοένα, τὴν ἠρεσὴ γλώσσα, τὶς πρωτοδημιουργητὲς λέξεις, μὰ λέξεις ἐντελῶς ἀφωμοιωμένες μὲ τὸ δημοτικὸ αἶσθημα, τὰ τριδιάστατα ἐπίθετα, ποῦ εἶναι συγνὰ (ἰδίως τὰ σύνθετα μὲ τὸ ἄλφα τὸ στερητικὸ), ἐπίθετα μεγαλοφυᾶ, τὶς παροιμιακῆς φράσεις, καὶ γενικὰ τὴν παραστατικὴτητα ποῦ σὲ καρφώνει ἐπάνω στὰ πράγματα, ἢ σὲ κάνει ν' ἀναπνέης τὴν ἀτμόσφαιρά τους, αὐτὸ τὸ χνάτο τῆς γῆς!

Μετὰ τὸν Προβελέγγιο, ὁ Μαιμέλης εἶναι ὁ ποιητὴς ὁ καθαρὰ ἰδεαλιστὴς στὰ σύγχρονα γράμματα. Ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ Προβελέγγιου εἶναι θετικὸς, ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ Μαιμέλη θρησκευτικὸς. Μὰ τὸ «θρησκευτικὸς» αὐτὸ βγαίνει τώρα ὄχι ἀπὸ τὴ θρησκεία, ἀλλ' ἀπ' τὴ θρησκευτικὴτητα. Ἄδελφός τοῦ ποτε τοποτηρητοῦ τῶν Πατριαρχείων Δωροθέου Μαιμέλη, ποῦ τὴν εἰκόνα του ἔχει κρεμασμένη πάνω ἀπ' τὸ γραφεῖο του, ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἀπ' τὰ Σκότῃ στὸ φῶς» ἀγαποῦσε τοὺς τύπους καὶ τὴ λατρεία, τὴν ἐκκλησία καὶ τὴν ἱερὴ παράδοση. Στὸ τελευταῖο ὅμως τὸ βιβλίον του, γυρεύει τὰ πράγματα γυμνά καὶ ἀκέρια οὐσία. Ὁ Θεὸς του εἶναι ἀχειροποίητος καὶ ἀσύμβολος, μέγας καὶ τραγικὸς Θεός, ὁ Θεὸς τοῦ Μωυσέως

ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ὁ φανερομένος μέσα ἀπὸ βροντὲς καὶ ἀστραπές, ὁ ἀσύλληπτος. Καὶ ἡ τάση του πρὸς τὰ ἐκεῖ εἶναι ἕνα ἀγωνιώδες ἀνοιγμα τοῦ νοῦ, τῆς φαντασίας καὶ τῆς ψυχῆς «περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορεῖ νὰ χωρέσει», καθὼς ἔγραψε ὁ γάλλος ποιητὴς. —Ἄλλ' ὁ Θεὸς δὲν εἶναι παρὰ καθρέφτης τῶν ἀνθρώπων, τίποτε δὲν ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦ ποιητοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΠΕΖΑ ΤΡΑΔΟΥΔΙΑ

ΑΣ ΗΤΑΝ...

Μιὰ ἡσυχία βασιλεύει γύρω μου ἕνας γλυκὸς ὕπνος βαραίνει τὰ βλέφαρά μου καὶ κάποιος ὄμορφος ὄνειρο μὲ παρὰσέρνει στὴ δύνῃ του. Ἀπὸ τὸ μισόγυρο παράθυρο μιὰ ἀχτίδα ἥλιου, ποῦ λίγο πρῖν χαράωνε μὲ λεπτὲς φωτεινὲς γραμμὲς τὸν ἀντικρονὸ τοῖχο τῆς κάμαράς μου, σπάζοντας τὸ ἡμίφωτό της, σιγά-σιγά ἀποτραβιέται τώρα. Τὸ κορμί μου νοιώθω νὰ τὸ λυγίσῃ ἡ κούραση καὶ μιὰ γλυκεῖα νάοχη νὰ σκεπάζῃ τὴ σκέψη μου. Θᾶθελα νὰ κλείσω τὰ μάτια μου καὶ ν' ἀποκοιμηθῶ. Θᾶθελα στίς χαῖνες αὐτὲς στιγμὲς νάχανα τὴν ὑπαρξή μου, τὴν ὄντοτήτά μου. Ὅλα! Θᾶθελα νὰ παραδινώμωνα στὴν ἀπόλυτὴ ἐκμηδένιση, ξεχνώντας γιὰ λίγες ὥρες ἢ ἀκόμα γιὰ λίγες στιγμὲς πὼς ὑπάρχω. Ἐνα ἄψυχο ὁμοίωμα τοῦ ἑαυτοῦ μου νὰ γίνω!...

Κάτι ὅμως μοῦ κρατᾷ τὰ μάτια στυλὰ καὶ μιὰ ἀνησυχία ἀναταράζει τὴν ψυχὴ μου μέσα στὰ μύχια της· κάτι ποῦ μοιάζει μὲ συγκίνηση ποῦ ποθεῖ κανεὶς σὲ στιγμὲς χαρᾶς.

Μάταια ὅμως ψάχνω νάβρω τὴν αἰτία. Δὲ θυμᾶμαι, δὲ βρίσκω τίποτα οὔτε στὸ σήμερον οὔτε καὶ στὸ χτές ποῦ νὰ μοῦσῃ νὰ μοῦ δώση μιὰν ἐξήγηση. Βλέπω τὴ ζωὴ νὰ κυλᾷ γύρω μου ἡσυχῇ ὅπως πάντα, πρῖν ἀπὸ χρόνια, στὸν ἴδιο μονότονο ρυθμὸ τῆς περιμένοντας μάταια μιὰν ἀλλαγὴ...

Ὅστόσο, σήμερον νοιώθω κάτι ἰὸ ἄγνωστο νὰ φουντώνῃ μέσα μου. Βλέπω μιὰ μεταλλαγὴ τὸν ἑαυτοῦ μου νὰ κυριεύῃ!

Καὶ περιμένω κάτι, αὐτὸ τὸ κάτι τὸ καινούργιο, ποῦ χρόνια τώρα τ' ἀναζητᾷ ἡ ψυχὴ μου στὰ θλιβερὰ ταξείδια της. Κάτι ποῦ θὰ μοῦ φέρῃ μαζί του τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐχαρίστηση.

Ἦ! Ἦταν!...

ΘΑΛΕΙΑ ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗ

CONTE CARLALBERTO GRILLENZONI

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

BI

Κάτι άλλο χαρακτηριστικό της σημερινής ιταλικής φιλολογίας είναι η σοβαρότητα.

Σοβαρότης και έννοια. Έδω είναι αλήθεια ότι έχουμε ξεμακρύνει πολύ από την εύλαβική και θλιβερή φιλολογία. Ακόμα και αυτοί από τους καλλίτερούς μας συγγραφείς, και στίς πιο θλιβερές τους ακόμα στιγμές θα πετάξουν σημεία εὐθιμίας ή τουλάχιστον ειρωνικά.

Αυτό που διακρίνεται είναι η σοβαρότητα στα καλλιτεχνικά νοήματα: και λιγοστεύει μέρα με την ημέρα ο αριθμός των κακότεχνων και των ερασιτεχνών που για κάμποσο καιρό αποτελούσαν μια πραγματική πληγή για τη λογοτεχνία μας, επιδρώντας τόσο βλαβερὰ στα γούστα του κοινού. Η αυστηρή κριτική, μὰ κι' ἀκόμα αυτή η ἀποχή του αναγνωστικού κοινού, ἀφιειλόμενη στη μορφωτική προσπάθεια των μιάων, είχαν ἐπιφέρει ένα ἀποτέλεσμα σωτήριο και σήμερα βλέπει κανείς να προβάλλουν ἀπό μιά νέα γενιά νέοι, νεώτατοι που πλευρίζουν τη λογοτεχνία προσηγορευμένου σοβαρά και εὐσυνείδητα, δίνοντας για τὸν ἑαυτό τους τις καλλίτερες μελλοντικές ὑποσχέσεις.

Έχει ἐπίσης ἠθικοποιηθεῖ ἡ λογοτεχνία. Μετὰ τὸν πόλεμο—τόσο στην Ἰταλία ὅσον και στίς ἄλλες χώρες—δημιουργήθηκε μιά στιγμή ἀβεβαιότητας και ἀστάθειας που είχε δυσάρεστες συνέπειες. Ἡ χώρα—που μόλις είχε βγει ἀπὸ τὸ μεγάλο ἐκείνο ἀνακάτωμα τεσσάρων ἐτῶν πολέμου—λὲς κ' είχε πέσει σὲ κάποιο μεθύσι τῆς ζωῆς. Ἡ ἀβεβαιότητα για τὴν ἐπαύριο ἀπὸ τὴν κρίση μιάς οικονομικῆς, κατὰ πτωσης κι' ἀπὸ τὴ βία τῶν πολιτικῶν παθῶν, προσαρμόστηκε στὴ συνεχῆ χαλάρωση, στὴν καταθλιπτικὴ πίσση που δημιούργησαν μιά κατάσταση σχεδὸν νοσηρὰ ἐνὸς ἐντελοῦς ὕλισμοῦ, μιά παράφορη ἀρνηση ὅλων τῶν ἠθικῶν και πνευματικῶν ἀξιῶν, που ἀντιανακλὰ πάνω στὴ λογοτεχνία ὅπως και σ' ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους. Περισσότερο ἀκόμα ἀπὸ κάθε ἄλλο κράτος αὐτὸ τὸ φαινόμενο ἔγινε αἰσθητὸ στὴ Γερμανία, που δοκιμάστηκε πολὺ πιότερο ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου. Ἀκόμα μέχρι τὰ χτές ἡ γερμανικὴ λογοτεχνία ἀντικαθέπτριζε καθαρὰ τὴ νοσηρὴ αὐτὴ κατάσταση ἀβεβαιότητας και ἀνηθικότητας. Φαινόμενο ἐπιζήμιο ὄχι μονάχα ἀπὸ ἠθικὴ ἀποψη, μὰ και ἀπὸ αἰσθητικὴ ἀόμοια ἀποψη. Ἀδιαφορώντας για τὴν πορνογραφικὴ λογοτεχνία, που δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ λογοτεχνία εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἐρωτικὴ παραγωγή κάπως λεπτομερειακὴ εἶναι ἓνα στοιχεῖο καθαρὰ ἀντιλογοτεχνικό, δεδομένου ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ συγκίνηση τοῦ ἀναγνώστη ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία που ξεπροβάλλει ἀπὸ τὴς τολημρὲς περιγραφές. Πάντως, ἔχει ἀποδειχθεῖ καθαρὰ ὅτι μπορεῖ νὰ γράφει κανείς ὅτι θέλει χωρίς νὰ δίνει ἀφορμὲς νὰ σκανδαλιζῆ.

Και ὄχι μονάχα αὐτό. Βλέπομε μὰ ἐπιστροφή στὴν κανονικότητα, στίς παλιές μας συνήθειες, στὸ σεβασμὸ τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν. Ὁ ἀτομικ-

σμός τείνει νὰ ἐκλείψη (τόσο στὴν ἰταλικὴ ὅσο και στίς ἄλλες λογοτεχνίες) και τὸ ρομάντσο αὐτὸ δείχνει μιά τάση ἐξέλιξης μέσα στὸ περιβάλλον τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου. Σ' αὐτὸ τὸ σημείο ἀναγνωρίζεται ἡ σφραγίδα τοῦ φασισμού και τῆς στερεᾶς και ἀυστηρῆς ἀντίληψης τῆς ζωῆς που αὐτὸς ἐπέβαλε στίς Ἰταλούς, ἠθικοποιώντας και διαπαιδαγωγώντας τὸ πνεῦμα.

Ψευτοσυγγραφείς σὰν τὸν Πιτιγκοίλλι ἀνήκουν σ' ἓνα παρελθὸν μὲ τὸ ὅποιον ἡ σημερινὴ ἰταλικὴ ζωὴ ἔχει λύσει για πάντα κάθε δεσμὸ ἐπαφῆς. Κ' ἔτσι ἐκέρδισαν πολλὰ τόσο ἡ λογοτεχνία ὅσο και τὸ ἀναγνωστικὸ κοινό.

* *

Και τώρα μερικὰ ὀνόματα λογοτεχνικῶν ὁμάδων και συγγραφέων.

Πρωτίστως ἀξία μνείας εἶναι ἡ ἐπωνομαζομένη σχολὴ τοῦ Ἐνιακόσια, που ἰδρύθηκε και ἐδραιώθηκε ἀπὸ τὸ Μάξιμο Μποντεπέλλι. Οἱ βασικὲς ἀρχές τοῦ Ἐνιακόσια (ἔχουν ἐκτεθεῖ στὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Μποντεπέλλι σὲ μιά διάλεξή του στὸ Μορφωτικὸ Ἰταλικὸ Ἰδρυμα τῶν Ἀθηνῶν) συνίστανται στὸν οὕτως εἰπεῖν μαγικὸ ρεαλισμὸ: Μὲ τὴ λέξη μαγικὸ ἐννοεῖ τὸ παραμυθένιο και τὸ θαυματουργό, τὴν πράξη που νὰ ἐμπνέη τὸ θαυμασμὸ στὸν ἀναγνώστη, σπάζοντας τὰ ὅρια χρόνου και τόπου. Κανὼν τοῦ Μποντεπέλλι εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀναδημιουργία τοῦ χρόνου και τοῦ τόπου.

Τὸ παράδοξο ὑπερτερεῖ κυρίαρχο, μασκαρεμένο μὲ μιά ἐμφάνιση ψευτικῆ διαλεκτικῆς ἀκρίβειας: Τὸ τυπικὸ περιποιημένο και τέλειο. Μ' αὐτὸ ὁ Μποντεπέλλι και οἱ ἀκόλουθοί του ἐζήτησαν νὰ κάνουν φιλολογία μὲ χαρακτήρα εὐρωπαϊκὸ, ἀντιτιθέμενος ἀποφασιστικὰ ἐναντίον παντὸς ἐπαρχιωτισμοῦ και παντὸς χωριάτικου χαρακτήρος. Μπορεῖ κανείς νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἐπέτευχαν και ἀσφαλῶς ἡ σχολὴ τους κατέχει μιά ἐξαιρετικὴ θέση στὴ σημερινὴ ἰταλικὴ λογοτεχνία, μολονότι ἡ ἀφθονία τῶν παραδοξοτήτων εἶναι συχνὰ βλαβερὴ στὴν ἀναλυτικὴ ἐμβάθυνση. Μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πλέων ἀξιολόγων τῆς λογοτεχνικῆς ἐποχῆς τοῦ ἐνιακόσια λογίζονται ὁ Κοράντο Ἀλβάρο, Καλαβρέζης, ὁ Μάρκελλος Γκαλιάν (ἓνας νεώτατος, που στὰ ἔργα του ἐπέδειξε μιά δύναμη ἐξαιρετικῆς φαντασίας και μιά προσωπικότητα καλλιτεχνικὴ τραχιὰ λαξευμένη) ὁ Λούτσιο Ντ' Ἀκουάρα, ὁ Ὅριο Βεργκάνι και ἄλλοι ἀκόμα.

Σχεδὸν ἀντίθετοι ἀπὸ τοὺς νοβετσεντίστες εἶναι οἱ στραπατζάνοι.

Εἶναι μιά διάκριση που δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Κούρτσιο Μαλαπάρτε—μιά ἀπὸ τὴς πιο πρωτότυπες και πιο μορφωμένες προσωπικότητες τοῦ κύκλου τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας—που διέγραψε τὸ κοσμοπολιτικὸ και ἀστικὸ στοιχεῖο τῶν νοβετσεντίστικῶν ἀκόμα κ' ἐκεῖνο τὸ ἀγροτικὸ τῆς ἄλλης σχολῆς, κ' ἐδημιούργησε νέα ὀνόματα Στραπατζὰ και Στραπατζέ (ὑπεραστικά και ὑπερολαϊκά). Κ' ἐνὸς ὁ Μποντεπέλλι θέλει νὰ δημιουργήσῃ φιλολογία εὐρωπαϊκὴ ἢ κάτι σχετικὴ, εἶναι ἀντίθετος μὲ κάθε τοπικὸ και ἔθνικὸ, οἱ στραπατζάνοι θέλουν νὰ διατηρήσουν ὅσο μποροῦν περισότερο στὴν ἰταλικὴ φιλολογία τὸ χαρακτήρα μιάς πηγαίας λατινικότητας, δίνοντας ἓνα χαρακτήρα λαϊκὸ ἀπὸ τὸν ὅποιο ἀναζητοῦν τὴν οὐσία ἀνακατευστάς τὴν μὲ τὰ πατροπαράδοτα τῆς φυλῆς, κάνοντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο

μιὰ τοπική, μιὰ ντόπια φιλολογία.

Τὸ κίνημα ἐγεννήθηκε κυρίως στὴν Τοσκάννα, ἀκριβῶς ἀπὸ τοὺς Κούρτσιο Μαλαπάρτε καὶ Μίνω Μακάρι, ζωγράφο, δικηγόρο, ποιητὴ, συγγραφέα καὶ δημοσιογράφο, διευθυντὴ μιᾶς ἐφημερίδος κριτικῆς «Τὸ Ἀγρίμι», ποὺ στάθηκε κι' ὡς πολεμικὴ σημαία τοῦ κινήματος τῶν στραπαέξοι.

Ἐνα ἄλλο περιοδικό, μεγάλου ἐνδιαφέροντος, ὡς κίνηση πρωτοποριακὴ καὶ διευθυνόμενο στὴ Μπολόνια ἀπὸ τὸ Λέο Λογκανέζι εἶναι «Ὁ Ἴταλός». Σ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ συνεργάζονται συγγραφεῖς διακεκομμένοι, οἱ ὁποῖοι πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶχαν ἀρχίσει μιὰ βásiμη καὶ θετικὴ ἐνέργεια ἐκκαθάρισης στὴ γλῶσσα μέσῳ τοῦ περιοδικοῦ ἢ «Περίτολος». Ἀναφαινόνται λοιπόν, λίγο—πολὺ συμπαθοῦντες σ' αὐτὰ τὰ δυὸ περιοδικὰ καὶ στὸ κίνημα τῶν στραπαέξοι, καὶ διάφοροι πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς ἀξιοσημεῖοι γιὰ τὴν πρωτοβουλία τους διὰ τὴν προσυλητικὴ προσωπικότητα τῆς καλλιτεχνικῆς τους ἰδιοσυγκρασίας. Τὸ γράψιμό τους, τὸ ὕφος τους—καθαρὸ τοσκάνικο—σφίξει ἀπὸ ζωὴ, ἀπὸ προσωπικότητα, εἶναι πλούσιο σὲ λεκτικὸ καὶ σχηματισμοὺς διαλογικοὺς μὲ δύναμη μεγάλη ἀντιπροσωπευτικὴ. Οἱ καλλίτεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ Σόφριτσι, ὁ Ἀνιολέτι, ὁ Μπακέλλι, ὁ Τοικονιάνι καὶ ὁ Παπίνι, ποὺ ὅσον ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν τελευταῖο κατέχει μιὰ ξεχωριστὴ θέση. Τώρα τελευταία ἔχουν ἐκδηλώσει καὶ μᾶς δώσει τις καλλίτερες ὑποσχέσεις ὁ Κονίσο καὶ ὁ Τοινέλλι. Ὁ Τοινέλλι μάλιστα μ' ἕνα του διήγημα ἀνακίνησε ὅλη τὴν ἰταλικὴ φιλολογικὴ κριτικὴ κίνησιν μέγιστο θόρυβο γι' αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη.

Ἐπειτα ἔρχονται οἱ μεμονωμένοι: μεγάλοι συγγραφεῖς ὅπως παραδείγματος χάριν σὰν τὸν Πιραντέλλο ποὺ δὲν στάθηκε δυνατὸ νὰ τὸν μπάσουν σὲ καμιά ομάδα, ἀποτελώντας ἔτσι χῶρια μονάχοι τους ἕνα ξεχωριστὸ φιλολογικὸ φαινόμενο. Μέχρι πρὶν κάμποσα ἀκόμα χρόνια εἶχε μεγάλη φήμη κι' ὁ Παντσίνι, ἀπαράβλητος γραμματιστής, ποὺ οἱ φράσεις του λές κι' εἶναι ἀνάγραφες σὰν τὸν ἀέρα, ἔχει γράψει ὑπέροχα πράγματα, συμπαθητικὰ καὶ γιὰ τὸν πολὺ κόσμον, εὐχάριστα μὰ καὶ ἐκλεκτὰ. Ὑπέροχοι συγγραφεῖς καὶ κριτικοὶ λεπτοὶ εὐθυμογράφοι καὶ στυλίστες τέλειοι εἶναι ὁ Τσέκι καὶ ὁ Μπαλιτίνι.

Μιὰ ἄλλη ομάδα φιλολογικὴ ἀναφάνηκε στὴ Λομπαρδία: Εἶναι συγγραφεῖς προσεχτικοὶ καὶ θετικοί, ποὺ ἀνακατεύουν συχνὰ στὴν πρόζα τους μιὰ μεγάλη δόση λυρισμοῦ. Ὁ καλλίτερος φυσικὰ εἶναι ὁ Τζ. Μπ. Ἀντζιολέτι πρῶν διευθυντῆς τῆς «Φιλολογικῆς Ἰταλίας» (τὸ πῶς μεγάλο ἑβδομαδιαῖο περιοδικὸ φιλολογικὸ) καὶ τώρα διευθυντῆς τοῦ Ἰδρύματος γιὰ τὴν Ἰταλικὴ Ἐκπαίδευση στὴν Πράγα. Μ' αὐτὸν ἀναφέρομε ἐπίσης τὸ Λινάτι καὶ τὸν Μπάσλαμο. Ἐπίσης καὶ μιὰ ἄλλη πρωτοπορία πολλὴ νέων μαζεύεται γύρω ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Σολάρια» ποὺ διευθύνεται ἀπὸ τὸν Καρότσι. Ὁ Φράγκι, ὁ Λόρια, ὁ Γκάντα, ὁ Φερέρο, ὁ Κονσίλιο, ὁ Φεράτα εἶναι ὅλοι νέοι ποὺ ὑπόσχονται πολλὰ. Μὰ μαζὶ μὲ ὅλες αὐτὲς ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τις τάσεις τις πῶς νεωτεριστικῆς, ἀξιοσημείωτη εἶναι καὶ μιὰ ὀπισθοφυλακὴ ἐντελῶς ζωντανὴ καὶ ζωηρὴ μ' ὅλο ποὺ ὁ φιλολογικὸς τους χαρακτήρας εἶναι ἀκόμα προσκολλημένος στὸ παρελθόν. Ἀνά-

μεσα σ' αὐτοὺς ἀναφέρω τὸν Κ. Τζ. Βιόλα, τὸ Μιχάλη Σαπονάρο, τὸν Α. Σταγγελλίνι (διευθυντὴ τοῦ «Ἰδρύματος γιὰ τὴν Ἰταλικὴ Ἐκπαίδευση», στὴ Μάλτα), τὸν Ε. Ἀλοντύλι, τὸν Οὐγκω Μπέττι καὶ τὸν Μποναβεντούρα Τέκι ποὺ ἔχει γράψει ὑπέροχα πράγματα.

Ἡ ἀπαρίθμηση τῶν συγγραφέων μπορούσε νὰ συνεχισθῆ γιὰ πολὺ αὐτοὺς ποὺ ὀνομάσαμε δὲν εἶναι παρὰ ἕνα μέρος, καὶ τοὺς ὀνομάσαμε γιὰ ἀντιπροσωπεύουν ὅτι τὸ πῶς ζωντανὸ κυκλοφοριακὰ καὶ ἐξαιρετικὸ ποὺ ὑπάρχει στὴν ἰταλικὴ λογοτεχνία. Πολλοὺς ἀφήσαμε γιὰ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τοὺς ὀνομάσουμε ὅλους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἤδη πολὺ γνωστοὶ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης δὲν ἀνάφερα ἐκείνους ποὺ δοροῦν κυρίως γύρω ἀπὸ τὴν κριτικὴ, τὴν ποίηση καὶ τὸ θέατρο.

Στὴ λογοτεχνία, ὅπως καὶ σ' ὅλες τις ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς της, ἡ Ἰταλία βρίσκεται σὲ μιὰ περίοδο ριζικῆς μεταμόρφωσης καὶ ἐντατικῆς ἐργασίας. Ἀπὸ τὴ σημερινὴ μας προσπάθεια, ποὺ βγήκε μέσα ἀπὸ τόσες δοκιμὲς καὶ πειράματα, θέλουμε νὰ γεννηθῆ μιὰ λογοτεχνία ἀκραιφνῆς ἰταλικὴ ποὺ νὰ μπορέσῃ νὰ πῆ σ' ὅλο τὸν κόσμον τὴ μεγάλη της λέξη. Καὶ τὸ ἔργο μας—ὅπως καὶ ὅλη ἡ φασιστικὴ μας ἐργασία—ἔχει ἐμπνευσθεῖ καὶ ἀφιερωθεῖ σὲ μιὰ πράξη πραγματικῆς πίστεως.

CARLALBERTO GRILLENZONI
Μετάφραση: ΜΙΧ. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ

INTERMEDIUM

*Ἡ θεία στρογγυλάδα τοῦ βυζιοῦ σου,
τὰ μαῦρα μεταξένια σου μαλλιὰ,
ἀνατριχίλες πόθοι καὶ φιλιὰ
τὸ λίκνισμα τοῦ λυγεροῦ κορμιοῦ σου.*

*Στὴν ἄκρη παιχιδίζου τοῦ ματιοῦ σου
ἐλπίδες καὶ χρυσόνετρα τρελλὰ
κι' ἡ σιγανὴ χαδίρα σου λαλιὰ
τριαντάφυλλο τοῦ κόκκινου χειλιοῦ σου.*

*Τὰ μάτια σου μαγνήτες ποὺ τραβᾶνε
στὴν ἄβυσσο τοῦ τρισβαθου γκρεμοῦ
τὰ χεῖλια σου κρασιὰ ποὺ μᾶς μεθᾶνε.*

*Τῆς ἡδονῆς τὸ σῶμα σου ποτήρι
ξέχειλο μὲ τὸ νάμα τοῦ χαμοῦ
στοῦ πόθου μᾶς τραβάει τὸ πατηγύρι.*

ΜΑΡΙΚΑ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

ΟΚΤΩ ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΠΟΥ ΠΑΜΕ ;

Του Ν. Α.

Πόσες ελπίδες, όνειρα κρυφά
βαθεία μέσ' στην ψυχή μας εφωλιάζαν
κάποιαν αύγή σαν ξεκινήσαμε, φτωχά
παιδάκια που στενάζαν..

Άγάπη.. καλωσύνη, όλ' ή ζωή
...ελπίδες...ή ψυχή πόσο πονούσε...
Στό κάθε φύλλο πούπεφτε γλωμό
πώς σπαρτάρουσε!...

(Άλήθεια! τί έφόδιο άρκετό!
ό πόνος, την ψυχή πόσο εξαγνίζει
μάν άλλη χώρα ούράνια, έξωτική
πώς την φωτίζει!...)

Με πόδια ματωμένα, δλονυχτίς
διαβαίνουμε γλωμοί κι' αντίπεράναμε...
παίζουμε ρόλο θεατρίνου όδυνηρό...
Πού πάμε ; !... .

ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ

ΜΟΝΟΣ

Άπόψε πού ή νύχτα είναι χιονόπλεκτη
και με κυκλώνουν φωτεινά σκοτάδια
τόν πόνο νοιώθω να θεριεύη μέσα μου
και την καρδιά μου τόσο άδεια, τόσο
[άδεια...]

Κι' έρχεσαι συ καλή μου πού σμιχτά
τή μοίρα νοιώσαμε κοντά μας νύ ύφαινη
τόν πέπλο τής αγάπης μας, κρυφά
στό μυστικό της άργαλειό σχυμμένη.

Και στους καπνούς του σιγαρέττου—ρο-
[χάραγμα—
σέ βλέπω σέ στιγμές εδτυχισμένες
και άναπολω ξανθά ήλιογέρματα
κι' άνοιξης νύχτες μρωμένες.

Και τό κενό πού αισθάνομαι τριγύρω μου
να πλημμυρίζει ή ύπαρξή σου νοιώθω.
Και μοναχός στη νύχτα την άτέλειωτη
άρχίζω τά τραγούδια μου να κλώθω...
[διά του !...]

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΕΡΓΑΔΙΩΤΗΣ

ΧΑΜΕΝΕΣ ΩΡΕΣ

Τής νειότης μου πώς έφτασε τ' από-
[βροδο βαρύ!
Κι' ούτε μιá θλίψη τίποτα πού ν' ά-
[παιτή ένα δάχρυ...
Ό δρόμος πολυσύχναστος...κι' εδιάβηκα
[στην άκρη...
—Η σκέψη μου τ' άληθινό δοκίμαζε
[νά βρη.

Κι' ως τή γαλήνη έπρόσμενα, σημάδι
[λυτρωμού,
στις νύχτες τις άξέχαστες πού ήταν για
[μένα μέρα,
έρημος μσ' στην έρημο ως διάβαινα
[έχει πέρα
Ένοσταλγούσα κι' έκραζα την ώρα του
[χαμού!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΡΑΜΑ

Τό δράμα τής ψυχής μου σέ κανένα
δεν θα τό πώ, συμπόνια να ζητήσω.
Τήν προδομένη ωρικήστικα ζωή μου,
μ' αυτό τό μυστικό μου να την ζήσω.

Μά ή πίσρα μου λιγότερη άς γίνη
κι' άς φύγη κάποιο φάσμα από μπρο-
[στά μου,
γιατί όλοι—πώς φοβάμσι—μή με νοιώ-
[σουν,
πώς είνε μάσκα, ψεύτικη, ή χαρά μου...]

Ταφόπετρα άνοιχτηκε ή καρδιά μου,
γιό κάποιον άνθοστόλιστο νεκρό μου,
μά...άφήστε με! Σταυρό να μίν του
[βάλλω,
να μένη ζωντανός μέσ' στ' όνειρό μου!...

Άφήστε με! Σταυρό να μίν του βάλλω
ό κόσμος να μη μάθη τ' όνομά του.
Είν' ό κρυφός νεκρός! ό,τι πεθαίνει,
για όποιον τόν πόνο κρύβει στην καρ-
[διά του !...]

ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΙΚΗΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ

Οί μέρες μου λιγότεψεψαν άκόμη πού
[πολύ,
φεύγει ή ζωή με στεναγμούς στην κάθε-
[μιό πνοή μου
και του θανάτου τά φτερά στην πόρτα
[τήν κλειστή
σημαίνουνε θρηνώδικα την ύστερη
[στιγμή μου.

Μοναχός μέσ' την έρημιά, τρισκόταδο
[βαθύ
με περιζώνει από παντού' φλογίζονται
[τά χείλη
χωρίς ξεδιψασμό, και στη γωνιά τή
[σκοτεινή,
στό κονοστάσι, τ' άμυδρο φως χύνει τό
[καντήλι.

Μόνος' σέ μιá καρέκλα τρεμοσβύνει τό
[κερί,
κι' άδικα την άνείπωτη πασχίζει άγω-
[γία
να ξεδιαλύνη τής ψυχής' ό θάνατος άρ-
[γει,
ιδρωτά στάζει τό κορμί, κι' ή κάμαρα
[είνε κρύα.

Τ' άγέρι στό παράθυρο,—τό κλάμμα τό
[στερνό—
σκοτάδι' σβύνει τό κερί, κι' απέξω από
[τή θύρα
ό σκύλος άλυχτά, και ήχει σέ τόνο θλι-
[βερό
«καλό ταξίδι» άπ' τή γωνιά, ή ραγισμέ-
[νη λύρα.

ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

ΝΥΧΤΙΑΤΙΚΟ

Με φώς πού τό φεγγάρι άπλώνει
γλωμό τής άνοιξης τά βράδνα
μέσ' τή βαρκοϋλα του δολώνει
ό νιός ψαράς τά παραγάδια.

Στό πέλαγο άργυρή γαλήνη
άγγίζει ως πέρα τ' άερογιάλια
και τών βουνών ό ίσκιος σβύνει
στού φεγγαριού τή διάβα άγάλια...

...Κ' έχει ό ψαράς πού τραγουδάει
κάποιο όνειρο του κλει τά μάτια
κι' ή βάρκα λεύτερη κυλάει
—νά φτάση τ' όνειρο—στά πλάτια...
[διά του !...]

ΒΟΥΛΑ ΛΕΓΓΕΡΗ

ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΠΙΑ....

Δεν είμαι πια τ' άγνό παιδί πού βλέπει
[νά χαράξη
μι' αύγή γεμάτη λούλουδα, φωνές που-
[λιών γλυκές,
νωρίς με βρήκε ή καταχνιά, δάχρυα ή
[ζωή μου μοιάζει
κι' οί μέρες μου βαρειές.

Δεν ένοιωσα την εδωδιά πού χύνουν τά
[λουλούδια,
τόν ήλιο δεν έχαρηκα, κρυμμένος στην
[σοδιά,
ήχους σβημένους άκουσα τής νειότης
[τά τραγούδια,
στην μαύρη μου έρημιά...

Άγάπες, έρωτες, χαρές, περάσανε μπρο-
[στά μου
χωρίς καν να μ' έγγίσει, όράματα
[θολά,
δεν ένοιωσα μιá στοργική ματιά ποτέ
[κοντά μου
να μου χαμογελά.

Δεν είμαι πια τ' άγνό παιδί πού βλέ-
[πει να χαράξη
μι' αύγή γεμάτη λούλουδα, φωνές που-
[λιών γλυκές,
έμένα διάβηκε ή ζωή κι' ή νύχτα με
[φωνάζει,
μ' άπόκομες φωνές . . .

ΜΗΝΑΣ Γ. ΔΗΜΑΚΗΣ

ΩΡΕΣ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

...Και τά ξανθά όνειράτα, οί άλλοιτινοί
[μου πόθοι πια δεν με πλημμυρουν,
Κάθε χαρά στά μέσα μου θαρω ν' ά-
[πανεκρώθη
και τίποτε τά γύρω μου καλό δε μαρ-
[τυρουν.

Ραγιστη τό τραγούδι μου και τώρα δε
[σκορπάει τόν πρώτο τόν άχό,
κι' αυτή ή καρδιά μου άθελα κι' άνό-
[ρεχτα χτυπάει,
βαρειά . . . Οί στιγμές πού έρχονται με
[βρίσκουν μοναχό.

Μπροστά μου τ' αύριο άνοιγεται και κά-
[τι μοιροκλώθει βαρύ, θανατερό,
κι' άν κάποιος άκόμη άπόμειναν άρω-
[στημένοι πόθοι
κι' αυτοί να φύγουν σύντομα μακριά
[μου καρτερώ.
ΓΙΑΓΚΟΣ ΦΡΑΓΚΟΣ

Η ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ

ΡΩΤΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΔΙΑΝΟΥΜΕΝΟΥΣ ΜΑΣ...

1ον) Οί διάφορες μεταπολεμικές κοινωνιολογικές θεωρίες ωφέλησαν ή έβλαψαν με την επίδρασή τους την Λογοτεχνία μας;

2ον) Νομίζετε πως υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα κριτική, ικανή να δώσει την πραγματική αξία και θέση σ' ένα έργο Έλληνικό που πρωτοφανερώνεται;

3ον) Η σημερινή ποίηση, που τείνει ολοφάνερα ν' αφομοιωθί με τον πεζό λόγο, σέ τί προβλέπετε πως κινδυνεύει να ξεελεγχθί μελλοντικά;

ΑΠΑΝΤΟΥΝ ΜΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Ο ΝΕΟΣ ΔΟΚΙΜΟΓΡΑΦΟΣ κ. ΝΤΙΜΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

—Σπουδαιότερη από τις «μεταπολεμικές κοινωνιολογικές θεωρίες», μένει πάντοτε ή μαρξιστική—δηλαδή ή αντίληψη ότι ή τέχνη (ένα στοιχείο του πολιτικού και ιδεολογικού «έποικοδομήματος») αντανακλά τη ζωή, την πάλη και την ψυχολογία των τάξεων, εξαρτάται αιτιολογικά από τη διαφορετικότητα του κοινωνικού περιβάλλοντος. Η θεωρία αυτή—μιά άλλη εφαρμογή του λεγομένου «διαλεκτικού ματεριαλισμού» στην αισθητική—δέν έβλαψε άλλ' ούτε και ωφέλησε τη λογοτεχνία μ' ες, γιατί δέν άσκησε καμιά πραγματική επίδραση σ' αυτή. Κι' αυτό είνε πολύ φυσικό άν λογαριάσει κανείς την έσωτερική ύψη και ποιότητα της Νεοελληνικής ψυχής.

—Η Κριτική μεταπολεμικά γενικώς έκτοπίζεται. Έλαυσε να έπηρεάζει την επίτευχιά ενός έργου, σ' οποιαδήποτε περιοχή της τέχνης κι' άν άνήκει. Κάπου εδιδάρασα αυτόν τόν άφορισμό: «Ποιός είνε ότι ή Κριτική είνε ανάγκη της τέχνης; Ποιός είνε ότι ή κριτική είνε δημιουργία; Η Φιλολογική κριτική είνε Φιλολογία, όσο είνε τέχνη ή κριτική της τέχνης, κι' όσο είνε μουσική ή κριτική της μουσικής.» Κι' όμως, πόσο άδυστηρότερα θά έπρεπε να αξιολογήσει κανείς την κριτική, εάν ως μέτρο εκτίμησης έπαιρνε τη νεοελληνική κριτική!

—Δέ βλέπω μιά τέτοια τάση στη σημερινή ποίηση. Έκτός άν θεωρείτε σοβαρές ποιητικές έκδηλώσεις τά έγκεφαλικά κατασκευάσματα μερικών «μοντέρνων» λεγομένων ποιητών.

Ο ΕΚΛΕΚΤΟΣ ΔΟΚΙΜΟΓΡΑΦΟΣ κ. Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

(Άπαντά με την παρακάτω έπιστολή του)

«Κύριοι,

Σας ευχαριστώ πολύ για την τιμή που μου κάνετε, και σας παρακαλώ να μην άποδώσετε σε άμέλεια είτε σε άδιαφορία την καθυστέρηση της άπαντήσεώς μου. Κατ' άρχην δέν άπαντώ σε έρευνητάς προτιμώ τά ερωτηματικά που έξάγουν κουτσά στραβά από τά πράγματα, παρά τά ερωτήματα που μās θέτουν απ' έξω οι τρίτοι—δασκαλοί είτε μαθητές—, έντεχνες πεπονόφλυνδες βαλμένες πάνω από τη μόλις όρθοποδωμένη σκέψη μας: τέτοιες άπαντήσεις είνε συχνά άμελέτητες ή προχειρογραμμένες. Ύστερο, όταν ή σκέψη μας δέν έχει άρτιωθεί επάνω σ' ένα θέμα, όποτε θά είχε κι' όλας μιλήσει, είναι μάταιο να της άποσπώμε άπαντήσεις: σπάνια τυχαίνει άπαντήσεις σ' έρευνητάς να προάγουν τη σκέψη των συγγραφέων είτε των άναγνωστών. Τέλος νομίζω πως υπάρχουν μερικά θέματα που δέ λύνονται με δημονηφίσματα.

Μά τά δικά σας ερωτήματα είναι τόσο σπουδαία, που ένω ήθελα να άπαντήσω, δέν ήθελα και να άπαντήσω πρόχειρα: έτσι και ή άπάντηση και ή καθυστέρησή της. Άν είχατε την καλωσύνη να ενδιαφερθήτε και άλλοτε για την εργασία μου, ίσως βρήτε κάποια όμοιότητα ανάμεσα στα παλιότερα γραφόμενά μου και σε τούτα: συγ-

γνώμην: δέν μπορούσα να φτιάξω πρωτότυπες άπαντήσεις. Έπειτα σ' αυτά τά ζητήματα, οι γνώμης μου έχουν τόσο άποχρυσταλλωθεί ώστε δέν μου επιτρέπουν μεγάλες ποικιλίες στη μορφική τους διατύπωση:

1) Με κάποιαν υπέρβαση, θά μπορούσε να όνομασθί ίσως, ό φασισμός κοινωνιολογική, ή μάλλον κοινωνική θεωρία: αλλά καμιά θεωρία δέν έξω να παρουσιάσε ό μεταπόλεμος. Γενικά όμως, ή όλη κοινωνική κίνηση που όξύνθηκε μετά τόν πόλεμο, δέν πιστεύω να μπορεί να βλάψει τά γραμματά μας: ό μεγάλος κίνδυνος της πνευματικής ζωής, είνε πάντα ή άκνησία: θαρσώ πως σήμερα άκόμη, στην Ελλάδα, οι θεωρίες αυτές βρίσκονται στη δημιουργική τους περίοδο.

2) Θά σας θυμίσω μιά παρατήρηση του Λανσόν: μετά την καυστική επίκριση που έκανε ό Λεμαίτρο στο έργο του Όνέ, ό κόσμος δέν έπαψε να διαβάσει Όνέ, μά έπαψε να καυχείται γι' αυτό... Άν έννοείτε με τό ερώτημά σας μιάν ένδοκρική—να πούμε—άξιολόγηση, τότε θά άπαντούσα πως όχι μονακά έπαγγελματίες κριτικοί, μά κι' άλλοι πολλοί άναγνώστες στην Ελλάδα είνε εις θέσιν να αξιολογήσουν σωστά ένα καινούριο βιβλίο. Και ύστερα όμως από την άπάντηση αυτή, μένον εκκρεμή δύο ζητήματα: έχουμε κανένα κριτήριο γιό να σταθμίσουμε την έπιτυχία του κριτικού ή του άναγνώστη; Φοβούμαι πως έδώ θά έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε προφητικά χαρίσματα: τίποτε δέ μās δίνει τό δικαίωμα να κρίνουμε με άπόλυτο κύρος τόν κριτή. Αυτό είναι τό ένα ζητήμα: τό άλλο είναι τούτο: ή σωστή κρίση του κριτικού, κατά πόσον είνε συντελεστής της έπιτυχίας του ως και της έπιδράσεώς του; Βλέπετε, κύριοι, πως άπαντώ μ' ερωτήσεις στα ερωτήματά σας: και υποψιάζομαι πως έδώ θά έπρεπε να τοποθετήσουμε κάποια διαφωνία μας: από τόν κριτικό ζητώ και περμιμένο ερωτήματα, όχι άπαντήσεις.

3) Για μένα πιο σημαντικό παρουσιάζεται τό τελευταίο σας ερώτημα: με διάφορες έκάστοτε διατυπώσεις, μ' έχει άπασχολήσει πολλές φορές. Και πάντα έφτανσ ό τελικό, άπάρτητο άκόμα γιά μένα, ερώτημα: «τί είνε ποίηση; τί διακρίνει την ποίηση απ' τόν πεζό λόγο;». Βεβαίως δοκουμεντα είνε και ή μία και ό άλλος: ή μία καθαρά υποκειμενικής ιστορίας (για μένα ή ποίηση είνε μόνο λυρική), ή άλλη ιστορία είνε πλέον αντικειμενικής είτε πλέον αντικειμενοποιημένης. Πραγματικά λοιπόν, δέν βαδίζουμε προς μιά μίση λόγον, παρά προς έναν καινούριο, όχι πλέον μορφικό παρά συστατικό διαχωρισμό των δύο λόγων. Περιμένω όσο πάει, ή ποίηση να γίνεται πιο πολύ ποίηση, πιο άδέσμευτη έκφραση του έσωτερικού μας κόσμου, και ή πρόζα να περιορίζεται περισσότερο στο έργο της, να πλησιάζει περισσότερο προς την άπρόσωπη μαθηματική διατύπωση.

Όπως βλέπετε, στα μάλλον άπαισιόδοξα ερωτήματά σας άπαντώ με κάποιαν αισιοδοξία, έστω και σχετική: ή αισιοδοξία αυτή πηγάζει από τη γνώση μιάς άνώτερης κλίμακος αξιών μπροστά στις όποιες οι γήινες φιλολογικές αξίες κερδίζουν σε έπιείκεια ό,τι χάνουν σε σπουδαιότητα.

Σας παρακαλώ, άν πρόκειται να κάνετε χρήση της άπαντήσεώς μου στην αξιολογική έρευνά σας, να δημοσιεύσετε όλόκληρη την έπιστολή μου.

Με έξαιρετική τιμή

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ κ. ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ

(Άπαντά στο δεύτερο ερώτημά μας)

Τη Φιλολογική και καλλιτεχνική κριτική την έχουν παραξηγήσει άναμφιβόλως στον τόπο μας.

Τη θεωρούν συχνά σαν μιά διχτατορία, που, χωρίς καμιά μελέτη, παίρνει στάση παιδονόμου και διατυπώνει σκέψεις και έκφράζει παρεξενίες, βγάζοντας συμπεράσματα σύμφωνα με τό γούστο της, κι' έτσι άποβαίνει άλλοτε επίτημα, άλλοτε άχρηστη και περική. Η κριτική όταν συνδυάζεται με μιά πλατειά θεωρητική μόρφωση, μακριά από κάθε ανθρώπινη άδυναμία και έπιφανειακότητα, καθοδηγεί, υποδείχνει, σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία της χωρίς να κοινοποιεί διαταγές κόνοντας τόν χρησιμοδότη. Στέκει έτσι σ' άνώτερο ήθικό επίπεδο και γίνεται άπαραίτητη τέχνη.

Άλλά τό άδικο τις περισσότερες φορές είνε με τούς καλλιτέχνες. Άρνούνται την

κριτική. Και γεννιέται το ερώτημα: είναι χρήσιμη ή κριτική ή όχι. Ένας που δημιουργεί είνε νομίζω και ο αδοτήροτος κριτικός του έργου του. Άλλά πολλές φορές καιτοι γνωρίζε άρκετά καλά την πραγματικότητα, παρουσούεται και το παρουσιάζει.

Έτσι οι άλλοι στην αδόθρομη θεώρηση της τέχνης ξεχωρίζουν το καλό από το άσχημο. Η τέχνη ικανοποιείται μόνο και μόνο σ' αυτό το ξεδιάλυμα. Και ο πραγματικά καλλιτέχνης στην κατοπινή του δημιουργία ξεχωρίζει το περιττό και άσχημο. Όταν άφεθεί χωρίς χωρίς οι μικροφιλοδοξίες, οι αδυναμίες ή βιασύνει στην εκτέλεση τόν θανατώνουν και τόν άφανίζουν από το περιθώριο της τέχνης.

Άς μίν περιμένουμε λοιπόν από την κριτική χάρη που δέν μπορεί να έχει και ζημιές που δέν μπορεί να επιφέρει.

Ο ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΣ κ. ΔΙΟΝ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

(Άπαντά μόνο στο πρώτο ερώτημά μας)

Οι μεταπολεμικές ανάγκες και τα μεταπολεμικά προβλήματα δέν ήταν δυνατόν ν' άφήσουν άνεπρήαστη την τέχνη, που δέν κάνει άλλο παρά να εκφράζει τη ζωή. Άλλ' ή μεταπολεμική ζωή βρούκεται άκόμη στις αναζητήσεις της, εξακολουθεί να κινείται με ερωτήματα, με άπορίες, με άβεβαιότητες, με κατακρημνίσους, με άρνήσεις και με την ανάγκη να δημιουργήσει νέες αξίες, νέα στοιχεία, που να την βοηθήσουν σε μία γόνιμη ενέργεια, και να την οδηγήσουν σε μία σταθερότητα. Η ανάγκη ενός νέου πολιτισμού κατευθύνει όλη αυτή την τάση. Πώς είνε δυνατόν μία τέτοια νέα άρνητική προσάθεια του ανθρώπου να βγάλει την τέχνη; Οι άδύνατοι είνε φυσικό να ξαντλούνται και να εκμηδενίζονται τώρα εύκολότερα παρά όσο οι άνάλογοι μ' αυτούς κατά την προπολεμική γαλήνη. Άίγοι άντέχουν στη δοκιμασία του δυνατόν μεταπολεμικού πυρετού. Περισσότερο από άλλοτε τα ταλέντα έχουν ανάγκη άντοχής, πρέπει να είνε ισχυρότερα. Άλλά το κέρδος τους είνε μεγάλο. Γιατί μπορούν να δίνουν τις νέες όψεις, και τα νέα μυστικά της ζωής και της βαθύτατες συγκινήσεις της. Δόξα πρωτοπόρων μιας νέας εποχής.

Ο κ. ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

— Κοινωνιολογικές θεωρίες ύπηρχαν πάντοτε και θα γεννιούνται όλοένα χωρίς να είναι δικαιολογητικό ωφέλειας ή βλάβης για τις λογοτεχνίες. Άκόμα και με το σημερινό τους το περιεχόμενο κινήθηκαν και πριν άπ' τόν πόλεμο και προσεοίμασαν, όπως είνε γνωστό, τη Ρούσικη επανάσταση στην τελευταία της μορφή. Φυσικά τη Ρούσικη λογοτεχνία ούτε την ωφέλησαν ούτε την έβλαψαν, όπως συμβαίνει όταν ύπάρχει... λογοτεχνία. Ο καλλιτέχνης—που τ' αξίζει τόνομα—έχει τήν ικανότητα που έχει κάθε ζωντανός δημιουργικός οργανισμός: Όλα τα ύλακά ποι έω προσφέρει ή ζωή, τα χονεύει στο καμίνι της θεϊκής φωτιάς που του έδóθη άνωθεν, και τα μετουσιώνει σε καθαρή τέχνη. (Κατά το κοινωνικό ζήτημα μέσα στα έργα τών μεγάλων Ρούσων). Άλλοιωτικά δε βγαίνει παρά πατριδοκαπηλεία άλλά Μοσχόβιτη, κατάλληλη για τους λεβέντες της Ε. Ε. Ε, ή άπλοϊκή προλεταριακή δημοκρατία άπ' αυτή που φουρνίζουν οι νεαροί τών «Νέων Πρωτοπόρων» στα φιλολογόντα «συνειδητά» χασαπόπουλα. Αυτό όμως δέν έχει κανένα πάρε δόσε με τη λογοτεχνία.

— Το λογοτεχνικό έργο πρέπει να έχει από μοναγό του τις ικανότητες τις επιθετικές και τις άμυντικές που θα το διαφεντέψουν. Η δικηγορία της Κριτικής δέν είναι κεινή «που θα δόσει την πραγματική αξία και θέση» σ' ένα έργο. Γι' αυτό και νομίζω άδικαιολόγητη κάθε απάντηση σε κριτική που χτυπά ένα λογοτέχνημα. Το έργο πρέπει να έχει τα κόσια να τα βγάλει πέρα με πάντα έχθρον και πολέμοιο. Είνε όπως ένα παιδί μας, που το άνεστήσαμε πρώτα γερό παλληκάρι, και τοτόπι το παροδίνουμε στην κοινωνία, όπλισμένο με χάνες και καλωσύνη για τους δίκαιους και τους καλούς, και γροθιές για το παλιόμαρα. Άν το έργο δέν περιέχει όλες τις δικαιώσεις του τις καλλιτεχνικές, θα πει πως είνε ένα πλάσμα άπλερο. Άνήλικο ή σακάτιο, άτροφικό παιδί. Άμ' τότες δέν είνε λογικό να το παραδώσει κανένας στις φουρτούδες που πάει να σταντήσει κάθε αυτόνομο πλάσμα. Πρέπει να το κρατάει μέσα στις κολοφασκίες του ώσπου να μεστάσει, να το παραδώσει σ' ένα νηπιαγωγείο να ποδαρώσει, ή να το κλείσει σ' ένα όρθοπεδικό θεραπευτήριο. Η εκδόση ενός βιβλίου

είνε μία μάχη με το μεγάλο Κοινό. Και στη μάχη βγαίνουν για να νικήσουν. Όχι για να χρίζουν τα μυζοκλάματα.

— Δέν πιστεύω πως «ή σημερινή ποίηση» είνε άλλιώτικη άπ' τη χτεσινή. Η ποίηση είνε ένα αιώσιο στοιχείο της ζωής άπ' τα ούσασιτικότερα. Ούτε και πρέπει να τη συγκρίνουμε με το «ποίημα». Συμβαίνει μονάχα κάποτε να βρούουμε ποίηση και μέσα σ' ένα ποίημα, όπως βρούουμε μέσα σ' ένα λογοτέχνημα χωρίς μέτρα και χωρίς ρίμες, με τις άράδες βαλμένες λογικά και τίμια. Μπορεί αυτό να είναι στοχασμοί, διήγημα, ρομάντζο, θεατρικό έργο. Προσωπικά, πιστεύω πως το ποίημα—ως μορφή—έχει ξεπεραστεί άπ' την εποχή μας, όπως ξεπεράστηκαν φυσιολογικά άλλες μορφές της ποίησης σε παλιότερες εποχές. Νομίζω πως μόνο το τραγούδι και οι μετρικές ανάγκες της μπατούτας και της μουσικής φράσης μπορούν πιά να δικαιολογήσουν αυτό το σφυροκόπημα του ρυθμού και τα κουνουνάκια της ρίμας, και πως αν άκόμα γράφονται στις μέρες μας στίχοι, είνε από μια κεκτημένη ταχύτητα αιώνοιο. Αυτό όμως, (όσο το μελετώ τόσο και πότερο το πιστεύω) είνε μία άτομική μου γνώμη, που τη σημειώνω μόνο γιατί επιμένετε με την καλωσύνη σας να χετε μίν απάντησή μου στα ερωτήματά σας.

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ κ. ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΒΑΣ

— «Οι μεταπολεμικές κοινωνιολογικές θεωρίες», είνε άναμφισβήτητο ότι ωφέλησαν και τη λογοτεχνία μας, γιατί της έδωσαν τη μεγάλη εκείνη άνησυχία που της έλειπε. Και, όπως ξέρετε, ή λογοτεχνία χωρίς άνησυχίες δέν μπορεί να έχει καμιάν εξέλιξη. Την τέχνη, την εξέλιξουν βέβαια οι καλοί και δυνατοί τεχνίτες, άλλά κι' αυτούς πρέπει να τους έμψυχώνει κάτι. Κι' αυτό το κάτι—ο σπινθήρας να πούμε—στην προκειμένη περίπτωση, είνε οι θεωρίες για τις οποίες μ' ερωτάτε.

— Κι' άλλοτε που δόθηκε ή εύκαιρία να μιλήσω για την κριτική, άπ' τις στήλες του περιοδικού «Μακεδονικές Ημέρες». Γι' αυτό το ερώτημά σας, αυτό θα προστιμούσα να λέιπε άπ' την έρευνά σας, γιατί με δημοψηφίσματα δέν μπορεί να λυθή ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα. Πάντως το γεγονός είνε ένα: Ότι στην Έλλάδα δέν ύπάρχει κριτική, γιατί δέν ύπάρχουν κριτικοί. Άηλαδή δέν θέλουν...

— Βρίσκω πως ή ποίηση ή καθαρή δέν τείνει ν' άφομοιωθή με τόν πεζό λόγο, άλλά μάλλον ο πεζός λόγος ζητάει ν' άφομοιωθή με τη μουσικότητα της ποιήσεως.

Το αν ύπάρχουν ώρισμένο ποιητικά που εκφράζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε το γραμμικό τους να θυμίζει πεζό λόγο, αυτό δέν έχει καμιά σημασία. Είνε ένα τεχνολογικό παιγνίδι, που έχει ως άρετηρία της δημιουργίας του κάποιαν έντυπωσικήν εκζήτηση. Πάντως δέν μπορεί να σταθή για πολύν καιρό, και γι' αυτό δέν ήθελε να μας ενδιαφέρει. Η τέχνη τείνει πάντα σε μία καθολική έννοια καθαρής άγνότητας και μόνο οι τέτοιου είδους προσπάθειες μπορούν να σταθούν.

Ο ΝΕΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ κ. ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

— Άν με τόν όρο «μεταπολεμικές κοινωνιολογικές θεωρίες» έννοείτε τις «σοσιαλιστικές», αυτές ύπηρχαν και πριν άπ' τόν πόλεμο κι' άκόμη από πολν παλιότερα και φυσικά, επηρεάζανε πάντα τη λογοτεχνία καθώς και κάθε τέχνη, άφοδ ή καλλιτεχνική παραγωγή είνε στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική ζωή.

Έφ' όσον ή λογοτεχνία προβληματοποιεί συχνά ζητήματα φιλοσοφικά, κοινωνικά κ.τ.λ. έχει ανάγκη από κάθε επιστημονική θεωρία που θάταν σε θέση να της δώσει μια σωστήν εξήγηση του κόσμου. Οι θεωρίες αυτές επιδρούν άντιλογοτεχνικά μονάχα σάν γίνονται άποκλειστικός σκοπός. Κι' αυτό συμβαίνει μόνο στους προσωριστές της προπαγάνδας, γιατί ο άληθινός τεχνίτης, είτε είνε άστος είτε είνε κομμουνιστής, ξέρει πάντα να βρίσκει το νοητικό και συναισθηματικό βάθος καθώς και τη βαθύτερη ουσία της ζωής και να δημιουργεί το λογοτεχνικό του πλάσμα στο πιο ζωντανό του βίωμα.

— Σε κανέναν τόπο και σε καμιά εποχή της ιστορίας δέν ύπηρξε κριτική με την άληθινή, την επιστημονική της σημασία.

Στην Έλλάδα ή κριτική έχει ξεπέσει στο πιο ταπεινό επίπεδο. Έδώ δέν είνε

πιά ζήτημα διαφορᾶς κοινωνικῶν ἢ αισθητικῶν ἀντιλήψεων ἀλλὰ—ἀλλοίμονο!—προσωπικῶν διαθέσεων. Κρίνεται ὅταν εἶσαι φίλος, κατακρίνεται ὅταν δὲν εἶσαι. Ἡ κριτική εἶναι ἀκόμη ζήτημα ἐπιστημονικῆς—φιλολογικῆς—κατάρτισης. Οἱ περισσότεροι κριτικοὶ μας δὲν ξέρουν πὼς πρέπει νὰ κοιτάξουν ἓνα ἔργο, κάτω ἀπὸ ποῖο φακὸ καὶ μὲ ποῖο μέτρο θὰ τὸ κρίνουν. Βλέπουν τὸ βιβλίον χωρὶς νὰ βλέπουν καὶ τὸν ἄνθρωπο ποῦ τὸ γράφει. Κρίνουν, οἱ περισσότεροι, μ' ἓνα μέτρο κοντοφθαλμισμού καὶ στενοῦ ὑποκειμενισμού.

—Ἡ ποίηση εἴτε ἔμμετρον εἴτε πεζή, εἶναι μιὰ. Ὁ ποιητής, ὅταν εἶναι τέτοιος, εἶναι ἀληθινὸς δημιουργός. (créateur) καὶ ἡ ποίησὶς τοῦ δημιουργοῦ. Σ' ὅποια φόρμα κι' ἂν εἶναι χυμένη δὲν γάνει, φτάνει νάναί ποίηση κι' ὄχι ἀπλῆ στιχοπλοκία ἢ πεζολογία. Οἱ ρίμες, τὰ μέτρα, οἱ ρυθμοί, εἶναι βέβαια ὅτι χρειάζεται γιὰ νὰ γεννηθεῖ ἡ ἀκουστικὴ ἀρμονία καὶ τὸ μουσικὸ αἶσθημα, ἀλλὰ μ' αὐτὰ μονάχα δὲν γίνεται ποίηση.

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ κ. ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ

Δὲ μπορεῖ ν' ἀποφανεῖ κανένας κατηγορηματικὰ ἂν ἔβλαψαν ἢ ἂν ὠφέλησαν τὴ λογοτεχνία μας, οἱ μεταπολεμικῆς κοινωνιολογικῆς θεωρίες. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα ποῦ μόνο μὲ τὴν ποιότητα τοῦ καθενὸς ἔργου, εἶναι δυνατό νὰ κριθεῖ. Ὑπάρχουν περιπτώσεις (ἔργα) ποῦ οἱ θεωρίες αὐτῆς ὠφέλησαν, καὶ ἄλλες περιπτώσεις ποῦ ὄχι μόνον ἔβλαψαν μὰ καὶ κατέστρεψαν ἀκόμα. Ὡς τόσο, λέω πὼς ἡ κατάσταση αὐτὴ δὲ θὰ κρατήσῃ πολὺ, λέω πὼς θὰ ξαναγυρίσουμε γρηγορὰ στὸ «προπολεμικόν» εἶδος τῆς τέχνης, προσθέτοντας μιὰ κάπως περισσότερη ζωντάνια, τὸ μόνο δηλαδὴ ποῦ—πάλι, ἐν μέρει—ἔλειπε ὡς σήμερον καὶ τὸ μόνο ποῦ θάχουμε ἀποχτήσει τότε, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀπὸ τὴν τωρινὴ ἐποχὴ. Καὶ λέω πὼς θὰ ξαναγυρίσουμε, γιατί θὰ ξαναπαρουσιαστοῦν πραγματικοὶ τεχνίτες, ποῦ ἡ ἀληθινὴ τους τέχνη δὲν θὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ θεωρίες κοινωνιολογικῆς καὶ ὅταν μένουν θεωρίες μὰ κι' ὅταν γίνονται νόμοι. Κι' ἡ ἀλήθεια, πὼς ἡ πραγματικὴ τέχνη μόνον εἶναι ποιεῖ νὰ εἶναι.

—Κριτικὴ στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει φυσικά. Σεχωρίζω τὰ πρόσωπα ποῦ ἀνάφερε ὁ κ. Χαννούσης, προσθέτοντας σ' αὐτὰ κι' αὐτόν. Τὸ ἂν μεροληπτῆ, φορές—φορές, ἢ ἂν «χινώται» κάπως περισσότερον καὶ ὄχι τόσο δικαιολογημένα, ἐξ αἰτίας προσωπικῶν, αὐτὸ εἶναι φαινόμενο ποῦ δὲν παρατηρεῖται μόνο ἐδῶ μὰ κι' ὅπου ἄλλου, ἀφοῦ κι' οἱ Κριτικοὶ εἶν' ἄνθρωποι.

—Δὲ βλέπω νὰ κινδυνεύει ἡ ποίηση ἀπ' τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πεζοῦ λόγου. Ὁ τελευταῖος, ὅσο καὶ ἂν ἐξελιγθεῖ θὰ μείνει πάντοτε πεζός, χωρὶς νὰ κατορθώσει νὰ φτάσῃ στὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν γλωσσικὴν ἀρμονία τὸν ἔμμετρον. Γιατὶ ὅμως καθορίζει ὁ συνεργάτης σας κ. Ἄγγελος καὶ λέει πὼς ὁ πεζὸς λόγος ταυτίστηκε μὲ τὴν ποίησιν καὶ ὄχι πὼς ἡ ποίησιν ζητεῖ ν' ἀφομοιωθεῖ μαζύ του; Ἐγὼ πιστεύω πὼς ὑπάρχει σήμερα μιὰ τάση κι' ἀπ' τὶς δυὸ μεριές, νὰ, μιὰ «ἀμίλλα» νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ μὲν ἢ τὸ δὲ εἶδος στὴν ἐναργέστερη διατύπωση τῶν ἀνήσυχων σκέψεών μας.

Μιὰ τάση ὅμως πρόσκαιρη καὶ ἀδιαιολόγητη ποῦ θὰ σβύσει μὲ τὸν καιρὸ, ὅπως ἐσβυσαν τόσες καὶ τόσες «τάσεις» γιὰ ν' ἀφίσει τὰ πράγματα στὴν πρωτινή, τὴν αἰώνια «θέση» τους.

Ο Δ)ΤΗΣ ΤΗΣ «Ν. ΕΣΤΙΑΣ» κ. ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

—Οἱ θεωρίες δὲν εἶναι πάντα βλαβερές. Ἀπεναντίας, εἶναι ὠφέλιμες ἐκεῖ ποῦ ὑπάρχουν γερὰ talenta κ' ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ τὰ δέχονται ὅλα χωρὶς νὰ ὑποδουλώνται σὲ τίποτα. Τότε οἱ θεωρίες, κάθε εἶδους καὶ κάθε ἀξίας, ἀνοίγουν, ὀρίζονται, προχαλοῦν ἀνυσυχίες, βάζουν σ' ἐνέργεια τὴ σκέψη, προετοιμαζοῦν τὴν ἀνανέωση. Κι' ὅποιος ἔχει μελετήσει τὶς ἐκδηλώσεις αὐτῶν καὶ ομάδων σὲ χώρες καὶ σ' ἐποχές κ' ἔχει πεισθεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος μένει ὁ ἴδιος, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ καταλάβῃ πόσο ἀξίζει ἡ ἀνανέωση,—κάθε ἀνανέωση. Ὅπου ὅμως οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν στηρίζονται στὸν ἐσωτερικὸν τὸν κόσμο καὶ προπάντων ὅπου δὲν ὑπάρχουν προσωπικότητες, ἱκανὲς νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τους, οἱ θεωρίες εἶναι πολὺ βλαβερές. Γίνονται μόδες. Κι' οἱ λογοτέχνες,—ὄσοι τουλάχιστον δὲν ἔχουν τὶς πεποι-

θήσεις τους, τὶς δικαιολογημένες προτιμήσεις τους, τὸν κόσμο τους,—δὲν κατορθώνουν νὰ σαφάρουν οὔτε τὸ μικρὸ ἐκεῖνο, τὸ ἀσημαντὸ ἴσως ἀλλὰ χαρακτηριστικὸ ποῦ θὰ ἔδιναν ἂν ἔμεναν ἐλεύθεροι ἀπὸ θεωρίες κ' ἐπιδράσεις. Τὸ πάθημα εἶναι συχνό. Καὶ στὸν τόπο μας συχνότερο. Μερικοὶ τραβοῦν τὸ δρόμο τους. Πολλοὶ ὅμως δὲν κάνουν παρὰ νὰ ἐφαρμόζουν θεωρίες, ποῦ τὶς περισσότερες φορές δὲν τὶς καλοξέρουν. Εἶναι ἀξιοθρήνητοι. Κ' οἱ προσπάθειές τους χαμένοι κόποι. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι οἱ θεωρίες μὰς ἔβλαψαν. Κι' οὔτε μποροῦσε νὰ γίνῃ διαφορετικὰ σ' ἓνα τόπο, ποῦ οἱ λογοτέχνες του σπανιότατα ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ δεχτοῦν μιὰ θεωρία χωρὶς νὰ ὑποδουλωθοῦν σ' αὐτὴν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν προσωπικότητά τους ἀνάμεσα σ' ἐπιδράσεις ἀπὸ ἔργα, ἀπὸ κηρύγματα, ἀπὸ σχολές.

—Ἄνθρωποι μὲ κριτικὸ πνεῦμα ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα. Δὲν ὑπάρχουν ὅμως ἄνθρωποι μὲ χαρακτήρα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὀκτωσήποτε ἀξιόλογους κριτικούς ἀποφεύγουν νὰ διατυπώσουν καθαρὰ καὶ ξάστερα τὴ γνώμην τους, ὅταν, ἐννοεῖται, δὲν λένε γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπὸ κείνα ποῦ πιστεύουν. Καὶ δὲν διστάζω νὰ ὑποστηρίξω ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ ἐπιμένουν ὅτι εἴμαστε ἀκόμα δούλοι μποροῦν νὰ βροῦν πολλὰ ἐπιχειρήματα στὴ φρασεολογία, στὶς ἐκτιμήσεις, στὴν ὅλη τακτικὴ τῶν περισσοτέρων κριτικῶν μας.

—Ἡ νεοελληνικὴ ποίηση τῆς τελευταίας δεκαετηθείας κάνει μιὰ μεγάλη προσπάθεια: ἀγωνίζεται ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ πεζογραφικὰ στοιχεῖα. Γράφονται, βέβαια, λίγοι, πολὺ λίγοι καλοὶ στίχοι. Οἱ στίχοι ὅμως αὐτοὶ εἶναι μιὰ καλὴ ἀρχή, ἓνα σύστημα, μιὰ ἄρνηση. Μακρὰ τὰ μεγάλα λόγια, οἱ τυμπανοκρουσίες, οἱ γλύκες κι' οἱ ρίμες ποῦ ἔχουν ἓνα καὶ μόνον σκοπὸ: νὰ ξεγελάσουν, ν' ἀπαχολήσουν τὸν ἀναγνώστη καὶ νὰ μὴν τὸν ἀφήσουν νὰ δεῖ πόσο ἀδειο ἦταν τὸ τραγοῦδι ποῦ διάβασε. Ὁ λυρισμὸς ἀρχίζει νὰ βροῖσκει τὴ χαμένη του ἀγνότητα.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Ὁ κ. Σκαρίμπας μὰς ἔστειλε κι' ἄλλο ἀπαντητικὸ γράμμα του, στὰ γράμματα τῶν κ. κ. Πηλιάτογλου καὶ Ι. Παναγιωτοπούλου. Τὸ δημοσιεύω—ὡς τελευταῖο—βάζοντας τελεία καὶ παῦλα στὴν παρεξήγησιν αὐτὴ ποῦ παρατράβηξε...

«Ἄγαπητοὶ φίλοι,

Μὲ τὸν κ. Παναγιωτόπουλο διαφωνοῦμε. Ὁ κ. Παν. ἔχει τὴν θεοκρατικὴ ἀντίληψιν τοῦ ταλέντου ἐνῶ ἐγὼ τὴν ἱστορικὰ ὕλιστικὴ. Εἶπα διαφωνοῦμε—δικαιῶμα μας. Κατὰ τὰ ἄλλα καὶ μετὰ τὶς ἐξηγήσεις του τοῦ ζητῶ συγγνώμην. Ἄθελά μου τὸν ἀδίκησα βέβαια. Ἡ πλάνη εἶναι πράγμα τόσο ἀνθρώπινον, ὥστε σὲ μερικῆς περιπτώσεις—καθὼς καὶ στὴ δική μου—νὰ καταντάει συμπαθητικὴ καὶ ὠραία. Ἰδιαιτέρα ἐγὼ ὑπερηφανεύομαι γι' αὐτές. Γιατὶ ἐνῶ στὶς ἐπιτυχίες μου ὑπαρξά πάντοτε μέτριος, στὶς πλάνες μου κανένας δὲν μὲ φτάνει!

Ὅσο γιὰ τὸν κ. Πηλιάτογλου τί πρέπει νὰ πῶ; Μοῦ μένει πάντα ἀνεξήγητο γιατί ὁ ἄνθρωπος μοῦ γιῶμισε τὸ ἀθώοτατο γράμμα μου μὲ τὰ ἀπαίσια ἐκεῖνα SIC καὶ SAN SIC. Μήπως γιὰ νὰ...SIC-δολογήσῃ φραντσέζικα κρατώντας κατὰ τὴ συνήθειά του ἀπὸ τὰ «SIC-τιρ» μόνον τὶς ρίξεις τους;

Ἐπειτα τὸ γεγονός καὶ μόνον ὅτι ἓνα ἀνύποπτο γράμμα μου, τόσο τυπικὸ καὶ ἀπαντητικὸ σὲ ἄλλο δικό του, τὸ κράτησε καὶ τὸ παρουσίασε σὰν ντοκουμέντο (!)—τί εἶδος;—αὐτὸ καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ χαρακτηρίσει... καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ τὰ λοιπὰ.

Δικός σας
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: «Μυστήρια της Ρωμηοσύνης» (Μυθιστόρημα).

Χωρίς νάχουνε πανανθρώπινη γραμμή και χαρακτήρα ομοφυσιζτικό τὸ μυθιστορημάτων τοῦ κ. Θρ. Καστανάκη με τὴν ἔντονη ἐθνολογικὴ ψυχογραφία ποὺ περικλείουν στέκουν καθολικὰ καὶ ἰδιαιτὰ γιὰ τὸν τόπο μας μιὰ ἐξαιρετικὴ καινοτομία τοῦ γραφτοῦ λόγου.

Μυθιστορήματα με ρωμαλεές συνθετικὲς ἀρετὲς μένουν βέβαια ὅσα ἔργα καλλιέργησαν μέσα τους συνολικὲς μορφές καὶ καταστάσεις, τύπους καὶ φαινόμενα με οἰκουμενικὴν ὑπόσταση καὶ διεθνιστικὸ περιεχόμενο, καὶ ποὺ μεσ' ὅτις σελίδες τους ὁ γάλλος, ὁ βέλγος, ὁ σκανδιναῦος, ὁ ρωμιός κι' ὁ τοῦρκος ἀναγνώρισαν ὁ καθείς κι' ἀπὸ ἓνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ὅστόσο κι' ἔξω ἀπὸ τὸ συναδέλφωμα αὐτὸ τῶν ἐθνῶν ἐπάνω ἀπ' τὶς σελίδες ἐνὸς βιβλίου, δημιουργήθηκαν ἔργα ρωμαλέα. Τὰ «Μυστήρια της Ρωμηοσύνης» εἶναι ἐν' αὐτὰ.

Γιατί, σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε μιὰν ἄλλην ἐποχὴ ὁκάθε ἄνθρωπος διαφεντεύει τὴν φυλετικὴ καὶ ἐθνικὴν ὄντοτήτά του γιὰ νὰ κρατήσῃ ἀκέραια τὴν προσωπικότητά του, νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ τὸν νοικοκυρέψῃ, νὰ τὸν παρουσιάσῃ γιὰ ὑπόδειγμα στοὺς συνανθρώπους του.

Τὰ τυπολογικὰ στοιχεία τοῦ νοήματος ἐνὸς ἔργου δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ παρουσιάσουν ὀλοκληρωμένην μιὰ δημιουργία. Χρειάζεται καὶ κάποιο οὐσιαστικώτερο στοιχείο γιὰ νὰ ζωντανέψῃ αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ αὐτὸ τὸ στοιχείο εἶναι ἡ πατριδα, τὸ πατριδολογικὸ πλαίσιο ἐνὸς ἔργου.

Σήμερα, συγκινεῖ μόνον τὸ δικό μας δράμα: ὁ ἑαυτός μας, οἱ ἑαυτοὶ μας, οἱ ἀδελφοὶ μας στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἐκείνοι ποὺ πονοῦν καὶ χαίρουνται κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον οὐρανὸν, μέσα στὴν ἴδια πατριδα, στὸ ἴδιο χωριό, τὸ ἴδιο σπίτι, τὸ ἴδιο δομάτιο με μᾶς. Τὸ ξένο δράμα ἢ ἡ κωμωδία, ὁ διεθνῆς—δίχως ὄρια—ἠθικός ἢ ἀνῆθικός ρυθμός στέκουν ἓνα φαινόμενο πολλαπλὸ με ἀδηλα αἰτία. Τόσο περισσότερο ἀδηλα, ὅσο πιὸ ποικιλότροπα ἐσύγχυσαν τὸν ρυθμὸ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων οἱ συνέπειες τοῦ μεταπολεμίου.

Τὸ μεταπολεμικὸ ζήτημά μας μᾶς ὑπαγόρευε μιὰν ἐπιτακτικὴν στροφὴν στὸν ἑαυτὸ μας καὶ μιὰ λεπτολογημένην αὐτοενδοσκόπηση, μιὰν ἐθνολογικὴν αὐτοεξέταση ποὺ τὰ συμπεράσματά της ἄρχισαν νὰ βγαίνουν μέσα με τὴν μέρα.

Ἐνα τέτοιο «συμπέρασμα» μᾶς βαθεῖας ἐθνολογικῆς ψυχοσκόπησης στέκει καὶ τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Θρ. Καστανάκη ποὺ φέρνει τὸν ἔξυπνο τίτλο «Μυστήρια της Ρωμηοσύνης». Τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ φέρνει ἀκόμη ζωηρὴ τὴ σφαγίδα «ἐλληνικὸν» ἔργου, τόσο δυσσεύρετου στὴν φιλ. παραγωγή τῶν τελευταίων χρόνων μας.

Ὁ ρωμιός, ὁ ἐλεύθερος, ποὺ δὲν θέλησε νὰ γνωρίσῃ ποτὲ τὴν κοινωνικὴν πειθαρχία, ποὺ ἀυτολατρεῖται, ποὺ με τὴν ἐπιπολαιότητα του χίττει τὴν εὐτυχία, τὸ μέλλον του καὶ τὰ διατρέφει με τὸ «δαϊμόνιό» του, τὴν ἐξυπνάδα του, καὶ πάντα πλέει στὸ λάδι, πάντα βγαίνει ἀπροσδόκητος, νικητής, θυμαμβευτὴς τοῦ μεγάλου ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ὁ ρωμιός ποὺ ἔχει μερδεύει γαστρονομικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα, ἰδεολογία καὶ συμφέρον, λεγὰ καὶ «πνευματισμὸ» μέσα στὴν ἰδιοσυγκρασία του σ' ἓνα συγκεχυμένο ἰδανικὸ, τὸ ἰδανικὸ τοῦ «νὰ φαίνεταί παντοῦ καὶ πάντα», σκισσάρεται ἀδρὰ μεσ' ὅτις σελίδες τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ κ. Καστανάκη ὅσο χαμμιάν ἄλλη φορὰ.

Ἄνδ' κεντρικὰ πρόσωπα, κινούνται: ὁ Θωμαζέος κι' ὁ Ντὸν Μπαζίλιο, στὸ μυθιστόρημα αὐτὸ. Δυὸ ρωμοὶ—ὁ ἓνας στὴν Ἑλλάδα κι' ὁ ἄλλος στὸ Παρίσι—ποὺ με τὴν profonde destinée τους (τὸν μεγάλο προορισμὸ τους) ὅπως ἀρχαῖα νομίζον ἔρχονται, ὁ ἓνας στὴν Αἴγινα,—τὸ κατ' ἐξοχὴν νησί τῆς ρωμαϊκῆς βαγαποντίας, κι' ὁ ἄλλος στὸ κοσμοπολίτικο Παρίσι, νὰ περιφέρονται καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν τὸ ἄσχημο τομμάρι τους καὶ τὸ ἀμφίβολο πνεῦμα τους μ' ἓνα μυστηριώδες ὕφος σὰν νὰ κατέχουν τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς.

Ὁ Θωμαζέος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ «ζοῦσε με τὸ μυστήριο καὶ τὴ γλῶσσα τοῦ μεγάλου νικητῆ», ποὺ παραχώρησε ἀπὸ ἐπιτυχίες καὶ περιώρισε τὸν προορισμὸ τοῦ

στὸ πὼς νὰ τὸν θαυμάζουν οἱ ἄλλοι!

Ὁ Ντὸν Μπαζίλιο εἶναι κάτι παρόμοιο, με τὴ διαφορά πὼς αὐτὸς ἀγώνει ἐξέτασι γιὰ νὰ τὰ ἐπιτύχῃ ὅλα αὐτὰ, ἐνῶ ὁ Θωμαζέος μεσ' τὴν τεμπελιά του κλῶθει τὸν ψεύτικο θρόνο του.

Πλάι καὶ κάτω ἀπ' τὴ σκιά τῶν δυὸ αὐτῶν ἀνθρώπων ζῆ ὁλόκληρος ἓνας κόσμος ποὺ τοὺς μοιάζει «ἐν μικρογραφία» καὶ μόνον τὰ μέσα γιὰ νὰ τοὺς φτάσῃ δὲν ἔχει. Ἐνας κόσμος «ἐφύων ρωμηῶν».

Ὁ Θωμαζέος, θῦμα «πολυτελείας» ζῆ με τὸ ὕφος τοῦ ἑκατομμυριούχου ποὺ παρεξηγημένα τοῦδωσαν, καὶ πεθαίνει μ' αὐτὸν—αὐτοκτονεῖ—θέλοντας ν' ἀφίση τὴν μετθανασία ἐντύπωση ὅτι ὑπῆρξε πλούσιος στὴν ζωὴ.

Ἐγωῖσμός τρομερός, νὰ θέλῃς ἐνόςω ζῆς νὰ ἐξασφαλίσῃς με τὸν ἀδικαιολόγητο θάνατό σου μιὰ ψεύτικην φήμη γύρω ἀπὸ σένα.

Ὁ Ντὸν Μπαζίλιο, ἓνας ρωμαϊκὸς τύπος ποὺ «δὲν τοῦ ἔφτασε ἡ ζωὴ τέτοια ὡς ξεστάλαξε ἀπ' τὰ δάχτυλα τοῦ Θεοῦ» ἔρχεται στὸ Παρίσι, γίνεται ταβερνιάρης, κατόπιν... ἀριστοκράτης κι' ὕστερα... δολοφόνος, παλεύοντας στήθος με στήθος με τὴ μοῖρα του καὶ τῆς ἀλλάζει τὸ δρόμο!... Ἀνῆσχο πνεῦμα καὶ ζωηρο, μὴ ἔχοντας ποὺ νὰ ξεσπᾷ τὴ μεγαλοφυΐα του (πόσο μοιάζει πολλοὺς Ἕλληνας!) μπλέχεται σ' ἓνα ἔγκλημα ὡς... δολοφόνος, γίνεται... λαγωνικὸ τῆς ἀστυνομίας, παίξει μ' αὐτὴν, χοροῦδεύει τὸν κόσμο καὶ στὸ τέλος αὐτοκτονεῖ νικητής!

Νικητής; Ναι. Νὰ πὼς δικαιολογεῖται σὲ μιὰν ἐπιστολὴ ποὺ ἀφίσε:

«Μέσα μου ἔβραζε πάντα ἓνας δυσσευρημένος ἄνθρωπος ποὺ θέλει ἀέρα. Ἦθελα νὰ μὴ εἶμαι αὐτὸς ποὺ εἶμαι». Καὶ ἔγινε φονῆς γιὰ ν' ἀλλάξῃ!

Ὁ κ. Καστανάκης—ὅπως καὶ τὰ προηγούμενά του μυθιστορήματα—κι' ἐδῶ χωματίζει μ' ἀδρὲς πινελιές τὴν πλάδα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μας με τοὺς ἐπιπολαίους τύπους τῆς καὶ τὴν διεστραμμένην πολιτικὴν τους.

Ἡ ἠθικὴ γύνα λείπει ὀλίγελα ἀπ' τὴ φυλὴ μας. Τσαλαβουτοῦμε σὲ βρωμονέγρια ἀσφίδια, κούφιας ἰδεολογίας, καὶ πλούσιας ἀερολογίας.

Μιλᾶμε, συζητᾶμε, χειρονομοῦμε, βρίζουμε, διδάσκουμε, ὑποδεικνύουμε καὶ μόνον τὸν ἑαυτὸ μας δὲν νοιάζομαστε νὰ σώσουμε.

Ὁ συγγραφέας τῶν «Μυστηρίων της Ρωμηοσύνης», ἀφηγεῖται μετρημένα, συνετὰ καὶ στεγνὰ τὴν ἴδια ζωὴ ποὺ ζοῦμε ὅλοι μας μ' ὅλα τῆς τὰ χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια καὶ χωρὶς νὰ ξεφευγῇ ἀπ' τὴν κυρίαρχην ἰδέαν του.

Στὸ ξετύλιγμα τῆς ἰδεολογίας του—ποὺ ἀλέχει ἀπὸ κάθε σωβινιστικὴ ὀπισθοβουλία—παράτάσσει ἐπεισόδια καὶ γεγονότα ποὺ τὴν ὑπηρετοῦν μοναδικὰ.

Ἀκόμη τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Καστανάκη ἀπευθύνεται σ' ἓνα μορφωμένο κοινὸ ποὺ ὑποτίθεται πὼς ἔχει ὠριμένες κατασταλαγμένες ἀρχές καὶ ἀντιλήψεις γιὰ πολλὰ πράγματα καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ τόπου του. Τὸ μοναδικὸ σφάλμα τοῦ κ. Καστανάκη εἶναι οἱ ὑπερβολές του στὸ φραστικὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας του.

Ἐκφράσσει σὰν τὸ «Ἡ μιὰ Ἀλλαγὴ γκαστρωνεῖ ἄλλες—ἀνασκαμνίστηνε—καλοσνάδα τοῦ καιροῦ—παζαβλή(ς) ντροπαλότητα—προταγορικότο καὶ μοναξίωτη ἔρωτα—ρισχάρανε—χαρὰ δειλιάρικη—μωρουδιακὲς χερσοσπίτες—ἡ ὄρα ἀνασκελώνονται—ξενωτικὲς φωνές—γουρμασιμένα παραμῦθια—μουντζοτὰ ξερολάδα—σύμμιχη βοή—στρογγύλεψε τὸ στήθος σὰν τὰ πισινὰ φοράδας—κ. ἄ. δὲν θὰ τοῦ ζήμιανον διόλου τὸ ἔργο ἂν ἔλειπαν ὀλίγελα.

Στὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶπαμε: Διαλλακτικό! Ἄν θέλουμε νὰ στρώσουμε γλώσσα. Εἶδ' ἄλλως... Ἄλλ' αὐτὸ τὸ ἀναφέρω γιὰ νὰ προσεχτῇ μόνον σὰν λεπτομέρεια.

Μπροστὰ στὸν ἐπιβλητικὸ ὄγκο μιᾶς τόσο καλῆς ποιότητος δουλειᾶς ποὺ μᾶς παρουσίασε ὁ κ. Καστανάκης με τὰ «Μυστήρια της Ρωμηοσύνης», οἱ λεπτομέρειες χάνονται μόνες τους κάτω ἀπ' τὴ σκιά του. Καὶ μόνον ὅποιος κακόπιστος θέλοντας ν' ἀγνοήσῃ τὸν ὄγκο, προσέξει τὴν σκιά του θὰ τὶς ἀνακαλύπτει ἀπὸ κάτω.

MIX. ΧΑΝΝΟΥΣΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΑΥΡΕΑ: «Ἄσκαυλος» (ποιήματα).

Ἡ ἀρχαιοπρεπὴς καὶ ρωμαλεὰ ποίηση τοῦ κ. Ἀγγέλου Σικελιανοῦ δὲν βρῆκε πολλοὺς μιμητὰς. Ἰσὸς ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ, ὡς leit-motiv, ἀπόλυτη ἀρχαιομάθεια ν' ἀποκλείεται ἔτσι ἡ προσέλκυση ὁπαδῶν, ἀφοῦ εἶναι, δυστυχῶς, γνωστὴ ἡ ἀμορφωσιά

των περισσότερων νέων ποιητών μας. Πάντως ένας απ' τους λίγους και καλούς μαθητάς του κ. Σικελιανού, πρέπει να θεωρηθῆ ὁ κ. Π. Μαυρέας. Γιά τὸ ἔργο του ὁμολογῶ ὅτι ἔτρεφα πολλοὺς ἑνδοιασμούς, ὅταν εἶχα ὑπ' ὄψει μου τὸ πρῶτο του βιβλίο, τοὺς «Ἐλεγούς». Τώρα ὁμως μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Ἀσκαύλου» του, οἱ ἀμφιβολίες μου ὑποχωροῦν κι' ἂν δὲν ἐξαφανίζονται ὁλότελα, φαίνεται πὼς δὲν θ' ἀργήσουν νὰ ἐξατιστοῦν, μὲ τὴν παρουσίᾳ ἑνὸς ἄλλου τρίτου ποιήματος, ὠριμοτέρου καὶ προπαντὸς χωρὶς λεξιθηρίες. Γιατί, πραγματι, ἕνα σοβαρὸ μειονέκτημα τῆς ποιήσεως τοῦ κ. Μαυρέα εἶναι ὁ βερμπαλισμὸς ποὺ τὴ χαρακτηρίζει. Βερμπαλισμὸς ποὺ δὲν ἔχει παντάπασι ὅποια χάρις καὶ στοὺς Parnassiens (Heredia, Catulle Maudés, Malarmé) καὶ ποὺ στεροῦνται ἀκόμα, οἱ σπάνιες λέξεις ποὺ σεργιάζει, μουσικότητος.

Ἄλλὰ κι' ὁ διονυσιασμὸς ἀπουσιάζει ἐπίσης ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ κ. Μαυρέα. Ὅπως καὶ γενικά τὸ αἶσθημα, ἡ συναισθησιοκρατία (sentementalisme). Κι' ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο νομιζῶ πὼς ὑπολείπεται ἀρκετὰ τοῦ κ. Σικελιανού, γιατί οἱ στίχοι τοῦ δημιουργοῦ τοῦ «Διθυράμβου τοῦ Ρόδου» δονοῦνται κι' ἀναπλάσσονται ἀπὸ εὐγενὴ αἰσθητισμὸ. Μ' ἄλλα λόγια διαβάσεις τὰ τραγούδια τοῦ κ. Μαυρέα καὶ μένεις ἀσυγκίνητος, ἐνῶ σ' εὐχαριστεῖ, ἀντιστοίχως, ἡ ἀψογὴ τους φόρμα κ' ἡ πλούσια οἴμα τους. Κι' ἄς ποῦμε τὴν ἀλήθεια: Ὁ κ. Μαυρέας εἶναι ἕνας ἄριστος στιχομορφός. Τέλειος κάτοχος τῆς τεχνικῆς τοῦ στίχου, ὅσο πολὺ λίγοι ἄλλοι νέοι ποιηταί. Κι' ἰδοὺ ἕνα δείγμα:

Πρὸς τὸν ἰσθμὸ κει πέρα, στῆς Κορίνθου
τὸν κάμπο ἄς πλανηθῶ, ἐκεῖ ἡ ματιά μου
στὸν ἄσπρον ἄς θρηνησῆ ἀφρὸ τῆς ἄμμου
τὸ τραγικὸ κρινάκι τοῦ Ἰακίνθου.

Ἐκεῖ ἡ ραζακιά κλειστὴ σὲ δῶνθου
ὠραίες θηλές τὸν τρύγο καρτερᾷ κι' ὡς γάμου
φλάμπουρο ἡ σταφυλὴ τὸν θεῖο μπροστά μου
θύρσο τῆς μου κινεῖ, θύρσο τῆς Κύνθου.

Τὸ πεύκο ἐκεῖ τὰ δάκρυα του στὴ λύμφη
τοῦ ρετινιοῦ σφαλᾷ κι' αὐτὸ καὶ ἡ στείρα
ἡ ἰτιά ἡ ἀλαφροῖσκιωτὴ ὡς νύμφη
δρυάδα ἀναρριγεῖ κι' ὡς φωταχτίδα
στὸν ἰσθμιο στίβο τὸν ἀρχαῖο καὶ γύρα
στὸν δίοκλο χλοῖζει κι' ἡ σημίδα.

Ἀκόμα ἕνα προτέρημα τοῦ κ. Μαυρέα, εἶναι ἡ ἐκλεκτικότης τῶν θεμάτων μὲ τὰ ὅποια καταπιάνεται. Οὔτε λήροι, οὔτε κοινοτοπίες καὶ ἐμῆματα. Ἄν δυνηθῆ, ὅπως ἐτόνισα, νὰ μιάσῃ στὴν ποιήσῃ του καὶ τὴ συναισθηματικὴ ἐξορσὴ καὶ κατάνοξη ὁ τίτλος, τότε, τοῦ «πολὺ καλοῦ ποιητῆ» θὰ τοῦ ἀρμόζῃ.

ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ: «Ζουμπούλια» (ποιήματα).

Θλίβομαι καὶ πάλι ἰδιαιτέρως γιατί θὰ βρεθῶ στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικρίνω νέους καὶ πρωτοεμφανιζομένους, προπαντὸς, συναδέλφους. Μὰ τί νὰ γίνῃ; Ὅταν τοὺς διακρίνῃ ἡ φυγοπονία τῆς ὑπὸ κρῖον ποιητικῆς, τότε, φρονῶ, ὅτι εἶναι ἄξιοι τῆς τύχης τους. Ἡ δ. Μαρία Κρυστάλλη, λοιπόν, δὲν ξέρει νὰ χειρισθῆ κὰν τὸν στίχο. Χασμωδίες, κακοφωνίες, σολοικισμοί, «ἀτάκτως ἐρριμμένα», ἀφθονοῦν στὸ βιβλίο τῆς, καθιστώντας τὸ ὑπόδειγμα εὐζολῆς καὶ πρόχειρης ἐργασίας. Ἐπειτα κ' ἡ ἀφέλεια ποὺ διέπει τὰ θέματα τῆς κ' ἡ περιαντολογία, συντονίζουν τὴ δυσφορία ποὺ ἀποκομίζει ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῶν «Ζουμπουλιῶν». Ὅριστε, λ. χ., ἕνας στίχος τῆς:

Λουκούμια σὰν τὰ συριανὰ δὲν κάνουν σ' ἄλλα μέρη.

Κι' ἄλλος:

Κ' ἔχουν γιορτὴ οἱ Τσιγγάνοι μέσ' στὶς κάμποι.

Καὶ παρακάτω:

Ὅλογορα σκορπάει, σ' ὄχτροι καὶ φίλοι,

γλυκὰ χτυπῶ στὰ χέρια μου τὸ ντέφι.

Ἐ, μὰ δὲν εἶναι ἀπελπιστικὴ κι' ἀποκαρδιωτικὴ, σὰς παρακαλῶ, ἡ ἀτημελησίᾳ αὐτῆ τῶν ποιημάτων τῆς δ. Κρυστάλλη;

Καὶ προχωρῶ: Ἡ δ. Κρυστάλλη στερεῖται ἀκόμα καὶ τῆς λεπταίσθητης ἐκείνης ἰδιοσυγκρασίας, ποὺ ὅστόσο χαρακτηρίζει τὶς περισσότερες, σχεδόν, ἐκπροσώπους τοῦ φύλου τῆς. Τὰ τραγούδια τῆς, χοντροκομμένα καὶ φορτικά, δὲν ἔχουν οὔτε τὸν παραμικρὸ τόνο, ποὺ νὰ μορῆ νὰ τοὺς προσδώσῃ μιὰ κάποια νότα συμπαθείας. Κ' ἐκτὸς ποὺ καταθλίβει τὸν ἀναγνώστη μὲ τὴν ξηρότητα καὶ τὸ αὐχμηρὸ τῆς ἐμπνεύσεως τῆς, τὸν ἀπογοητεύει κι' ὅλας, ὅπως ἀνέφερα καὶ μὲ τὴ γλωσσικὴ τῆς ἀνεπάρκεια καὶ τοὺς ἰδιωματισμούς τῆς.

Θὰ ἦταν φρόνιμο ἂν ἡ δ. Κρυστάλλη, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκδοσὴ κι' ἄλλης ποιητικῆς συλλογῆς, ἐδιάβαζε τὰ ἔργα, καθὼς συμβουλεύουν στὴν «ἄλληλογραφία» τους καὶ τὰ λαϊκὰ περιοδικὰ, τῶν καθιερωμένων ποιητῶν μας. Θὰ ἔβλεπε, τότε, πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ φθάσῃ τὰ πρότυπά τῆς. Κ' ἔτσι θ' ἀπῆλλασσε καὶ τὸν ὑποραινόμενο ἀπὸ τυχόν νέες ἐπικρίσεις πρὸς τὸ ἔργο τῆς, ὁ ὁποῖος τόσο καλὰ ἀντιλαμβάνεται τὴ ρῆση «κρίνειν, κρίμα, κατακρίνειν, κατάκριμα».

ΛΩΡΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΜΠΡΑΒΟ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ!

Ἡ Κέρκυρα τίμησε παλληκαρία τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου ἦρωα, τοῦ ποιητῆ Μαρίλη. Οἱ μεγαλοπρεπεῖς γιορτὲς ποῦνταν ἐπ' εὐκαιρία τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ μνημείου του—ποὺ στήθηκε στὴν ἱστορικὴ κορφὴ τοῦ «Δρίσκου»,—πῆραν χαρακτηριστὴν πολλαπλοῦ προσωνύματος. Χιλιάδες λαοὺ ἀνέβηκαν τὸ ἀπόδοτο σχεδὸν αὐτὸ ἕψωμα, ποὺ χρησίμεινε γιὰ παρατηρητήριον τοῦ Μαρίλη κατὰ τὸν πόλεμο γιὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν λάρανα τοῦ πατριδολάτρη ποιητῆ, ποὺ ὁ ἔνδοξος μαρτυρικὸς θάνατός του, στεφάνωσε τὸ ποιητικὸ του ἔργο μὲ ἀπαράμιλλην ὁμορφάδα.

Μυστικὸπαθὸς τραγουδιστῆς ὁ Μαρίλης, ἔχει χαρίσει στὴν ποιήσῃ μας, πενήντα ἀνεκτίμητα διαμάντια—σονέττα, ποὺ καμμιά σχολὴ καὶ κανένα ρεῦμα δὲν τόλμησε ν' ἀγγίξῃ ὑπερόβουλα στὸ πέρασμά τῆς.

Ἐνα μεγάλο παλληκάρι στὸ αἶσθημα καὶ στὴν ψυχὴ, ποιητῆς καὶ μάρτυρος ἀντάμα, ὁ Μαρίλης, «ἦλθεν εἶδεν καὶ ἀπῆλθεν» ἀφίνοντάς μας καθαργιασμένα δυὸ πολύτιμα δῶρα: τὴν ποιήσῃ καὶ τὴν παλληκαριά του.

Ὁ ὠραίος θάνατός του στέκει πάντα σὰν ἀποστομοτικὴ ἀπάντησι σὲ κείνους ποὺ ξαίρουν μόνο νὰ παῖζουν μὲ τὰ λόγια καὶ νὰ φοβοῦνται τὰ ἔργα.

«Ὡ νὰ μοροῦσαν ἔτσι νὰ πεθαίνουν
κι' ἄλλες ψυχὲς τῆς ψυχῆς σου ἀδελφάδες!».

ΟΜΙΛΟΥΝ ΟΙ RATÉS

Ἀπὸ τὶς στήλες ἑνὸς περιοδικοῦ νέων, κάποιοι ἀμφιβόλου ποιότητος θεοτροπὸς συγγραφεῖς, ποὺ τὰ γνωστὰ γιὰ τὴν «σηρικὴ ἐρσση, χειοῖδια νοί...ἐπιληψία» ἔργα του δὲν ἠδύοκhsαν νὰ δοῦν ἀκόμη τὸ φῶς τῆς ῥάμπας, σσταλᾶ ἔξη ὀλόκληρες σελίδες γιὰ νὰ μᾶς διδάξῃ (!) πὼς πρέπει νὰ βγαίη ἕνα ἑλληνικὸ περιοδικὸ τέχνης.

Μιλώντας δὲ «ἀφ' ὑψηλῶ» ἀναφέρει πὼς «τοῦ γίνεται κάθε τόσο ἡ τιμὴ ἀπὸ διαφόρους διευθυντὲς νιόβγαλιων περιοδικῶν νὰ τοῦ ζητιεῖται συνεργασία», ἴσως γιὰ νὰ δώσῃ περισσότερο κῆρος στὸ...διδασκτικὸ ἄρθρο του.

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁμοῦς ὁ παραπάνω raté τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου ἀντὶ

για κάθε απάντηση, να του γνωρίσουμε ότι είναι προκείμενος με μοναδικόν θράσος και ότι άνθρωποι που φροντίζουν να πλασάρουν τα άλοκνήματα της άφροσύριας φαντασίας τους, μέσω των «φιλολογικών πρακτόρων» τους, στά «νιόβγαλτα φιλ. περιοδικά», δεν τους επιτρέπεται να μιλούν για *τέχνη* και να πέρνουν ύψος *συμβουλάτορα*.

Κι' άκόμη ότι κάθε άναίδεια έχει τα όρια της...

DENTE LUPUS

Οι έδρες των σχολών του έθνικου Πανεπιστημίου αδιήθησαν κατά πέντε (ήτοι 5) για να τοποθετηθούν πέντε νέοι...φωτοσβέστες. Αυτά — τρεις μάλιστα άπ' αυτούς είνε ήδη γνωστοί και...δέχονται συγχαρητήρια.

Είς έπιμετρον δέ του μεγάλου, νέου αυτού κακοῦ, που χτυπά την δημοτική τόγρα τελευταία, ή πλειοψηφία της φιλοσοφικής σχολής εξέλεξε μέλος του εκπαιδευτικού συμβουλίου έναν έπίγονον του Μιστριωτισμού.

Dente lupus, Cornu taurus petit.

ΕΝΑ...ΚΑΤΑΝΤΗΜΑ

«Ένα περιοδικό «νέων» αποφάσισε να μάς *μεταφέρει* στον ίδιο δρόμο». Με την περίφημη αυτή φράση του, που με μιά μολυβιά του συντάκτου της *μεταφέρονται* στον...«ίσιο δρόμο» οί διανοούμενοι, άρχίζει το λίβελλό του για το «Ξεκίνημα» ο καθυστερημένος έπίτοπος του περιοδικού *των κομμουνιστών του «Γιαννάκη»*, ο περίφημος κ. Γ. Μ.

Και ο άνθρωπος αυτός, που δεν είνε σε θέση να ξαίρη ότι στον «ίσιο δρόμο» *φέρουν* ή *επαναφέρουν* και όχι *μεταφέρουν*, κρίνει καλό ν' αλλοιώση μιά φράση μας να την παρερμηνεύση και να την παρουσιάση όπως θα μπορούσε να ταιριάση καλύτερα στο φαιδρολόγημά του.

Απαντώντας κανείς σ' αυτόν, δίκαια θα μπορούσε να χρησιμοποίηση τα ίδια έπιθέτα που ο κ. Γ. Μ. μεταχειρίζεται και ν' άρχιση να...φαιδρολογη μαζί του. Ωστόσο, κι' αυτό το νομιζουμε περιττό, αφού είνε πιά γνωστό ότι, τόσο ο κ. Γ. Μ. όσο και το περιοδικό στο όποιον γράφει αντιπροσωπευουν την άγνηση.

Μή θέλοντας όμως ν' άφίσουμε άνεκπλήρωτη κάποιαν έπιθυμία του, τ' απαντάμε: ένα από τα περίφημα αυτά «πράματα και θάματα που πρόκειται να κινή το «Ξεκίνημα» στον τόπο μας» θάναί και οί άνεμόμυλοι από μαντέμι, για να στυπάνε πάνω σ' αυτούς το κεφάλι τους ο κ. Γ. Μ. και μερικοί όμοιοί του, μετά από κάθε γράφα τους, ή έν «στιγμές μετανοίας» όπως...όπως—περίπου—*θάγραφε* κι' ο *Ροΐδης* !

ΑΛΛΟ...ΚΑΤΑΝΤΗΜΑ

Ένα άλλο θλιβερό άνθρωπάριο, αντίγράφοντας πιστά τον κ. Γ. Μ. ξεσπαθώνει κι' αυτό σ' ένα άλλο άριστοερό περιοδικό για...να μάς βρής αναλυτικότερα, ποικίλοντας το ύβρεολόγιό του με ιδεολογίες, αισχρολογίες και άσυναρτησίες!..

Η ύβρεολογική αυτή άμιλλα των...χορτασμένων προλετάριων, μάς θυμίζει κάτι που κάνουν τα μικρά παιδιά όταν δεν έχουν τίποτ' άλλο να κάνουν: Ποιά άπ' αυτά θά μακροκατουρήση!..

Άς μάς συγχορηγή ή φράση μας, αλλά...αυτή είναι ή κυριολεξία.

ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ ΜΑΣ

Α. Γκόστην. Το «Σε πρόσμενα». Για τα άλλα έπειδή αυτή τη φορά ο χώρος της άλληγογραφίας είναι περιορισμένος στο έπόμενο. **Σ. Κακούρη.** Οί μεταφράσεις σας καλές. Θα δημοσιευθούν. **Μ. Παραουλάκη.** Ευχαριστούμε. Το διήγημά σας το κρατήσαμε για το διαγωνισμό. Φύλλα στέλνονται. **Σ. Ζωϊόπουλον.** Θα σας απαντήσουμε ταχυδρομικώς. **Βιβλιοθήκη Καλαμών.** Φύλλο και βιβλία θα σας στέλνονται. **Μ. Δημ.** Σας ευχαριστούμε θερμά. Σας απαντούμε ιδιαίτερώς. **Α. Αναγρον.** Το γράμμα που αναφέρετε στην έπιστολή σας δεν το λάβαμε. **Α. Γ.** Το λάβαμε. **Ρ. Μ.** Πήραμε τη συνεργασία σας και τ' μετάφρασή σας. **Α. Μαρκ.** Λάβαμε τη συνδρομή σας, ευχαριστούμε. **Ο. Κοντούλην.** Δεν μάς απαντήσατε αν λάβατε το βιβλίο. **Γ. Δίλλην.** Λάβαμε τη συνδρομή σας. Ευχαριστούμε. Τα τραγούδια σας καλά και το κρατήσαμε για το διαγωνισμό. **Σ. Καββαδιάν.** Σας θυμόμαστε πολύ καλά. Τη συνεργασία σας την κρατήσαμε για το διαγωνισμό. **Γιαν. Κούσουλαν, Θρ. Νεζερόν, Π. Σφόρα, Κ. Α. Δ, Δημ. Σιάτ, Κ. Άγγελήν, Δ. Π. Π. Σ. Μυλωνάκη, Γ. Καμαρινέα, Παν. Γ. Γ., Κ. Ρωμαίον, Ν. Βαρέλλαν, Τ. Δρόσον, Π. Χατζηγάκη, Γ. Φ., Κ. Χλωρόν, Γιάνκ. Φόργκ. Ν. Βάρθον.** Λάβαμε τη συνεργασία σας και την κρατήσαμε για το φιλολογικό διαγωνισμό.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Αναγγέλουμε δσα μάς στέλνονται σ' ένα και κρίνουμε δσα σέ δυο αντίτυπα).

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: «Τά μυστήρια της Ρωμοσύνης», (Μυθιστόρημα).
ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ: «Άργώ», (Μυθιστόρημα).
ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ: «Τά Σύμβολα στά όνειρα».
ΘΕΜ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ: «Σπιναλόγκα».
ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ: «Ζουμπούλια», (Ποιήματα).
ΘΑΝΟΥ Ν. ΜΕΤΑΞΑ: «Τραγούδια στην καλή μου».
ΔΗΜΟΥ ΦΛΕΓΥΑ: «Ο Νυκτοβάτης».
ΜΑΚΗ ΚΟΚΚΙΝΟΥ: «Στοχασμοί ένός γραφιά» (Ποιήματα).
ΕΛΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΝΙΑΗ: «Οίκοδόμοι και έμπρηστές». (Γλωσσολογική μελέτη).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

—Υπό του τμηματάρχου του Υπουργείου των Οικονομικών κ. Γ. Κ. Σταμπολή, έξεδόθη και έκυκλοφόρησε ένα ένδιαφέρον βιβλίο με τον τίτλο: Η άναπροσαρμογή του Κρατικού λαχείου.

—Έξεδόθη το πανηγυρικό τεῦχος της Έβδομαδιαίας Φιλολογικής Έπιθεωρήσεως «Έβδομάς» έξαιρετικό σέ εμφάνιση και έκλεκτικώτατο σέ ύλη.

Η «Έβδομάς»—ένα περιοδικό έφάμιλο, αν όχι και άνώτερο από πολλά «Ευρωπαϊκά περιοδικά—εισέρχεται με το έξαιρετικό αυτό φύλλο της στο έβδομον έτος.

Στίς 52 σελίδες της περιέχεται ποικίλη και ένδιαφέρουσα συνεργασία των καλλιτέρων λογοτεχνών μας.

Από το τεῦχος αυτό άρχίζουν και 4 νέα μυθιστορήματα, μεταξύ των όποιων και ένα ρωμάντσο του Δ)του της κ. Δ. Ίωαννοπούλου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟΣ",

Λ. ΦΑΝΤΑΖΗ: «Άρχαίες Παράγραφοι». Μεταφραστική εργασία άπ' τ' αρχαίο με πρόλογο Μιχ. Χανούση.

Κ. ΑΡΓΥΡΗ: «Λειτουργίες». (Ποιήματα) τιμώνται έκαστον δοχ. 20. Για τους συνδρομητάς και άναγνώστας του περιοδικού έκπτωσης 30 ο)ο.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λάβαμε δύο έπιστολάς των κ.κ. Στέφ. Λάφνη, και Ν. Παππᾶ τίς όποιες από έλειψη χώρου θα δημοσιεύσουμε στο έπόμενο.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΜΕΤΟΧΙΚΑ & ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 1.205.000.000
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ (30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1933) ΔΡ. 8.607.000.000

Κεντρικὸν Κατάστημα : Ἐν Ἀθήναις

Ἵποκαταστήματα καὶ Πρακτορεία : εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα

Ἵποκαταστήματα καὶ Πρακτορεία ἐν Αἰγύπτῳ, :
Κάϊρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαγαζιζ.

Ἄνταποκριταί, εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἔξωτερικοῦ.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους. Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρῶτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα, μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK: 51, MAIDEN AVE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000